

**Paulus susura ka esan
fee atahori mamahere' sia kota
Korintus
Korintus 1**

Sod'a-mole'

¹ Susura ia mia au, Paulus. Lamatualain pili nala au ena dad'i Yesus Kristus ded'enun. Ma a'a Sostenes o haitua hara sod'a-mole' fee nggi boe.

² Au sura' susura ia fee nggi, naeni Lamatualain atahori mamahere nara sia kota Korintus. Ana pili nala nggi ena dad'i Eni atahori meumaren, huu ama mimihere Yesus Kristus ena. Ana o tao nameu nggi ona' basa atahori mamahere' laen ra sia bee-b'ee. Ara o ro'e tutulu-fafali' mia hita Lamatuan Yesus Kristus, fo Lamatualain helu mema' mia lele ulu' a nae haitua nema. Boe ma, Eni dad'i hita to sira Lamatuan mana na'ena hak parenda basa nggita.[◊]

³ Au hule-o'e neu Lamatualain, hita Aman, no Yesus Kristus, hita Lamatuan. Au o'e fo ratud'u Sira rala malole nara neu nggi, fo misod'a no mole-dame.

Paulus no'e makasi huu atahori Korintus ra

⁴ Lele' au usuned'a nggi, au ola-ola' o Lamatualain ngga ae, "Makasi naen seli soa' neu atahori Korintus ra nemehere nara!" Lamatualain natud'u rala malolen neu nggi, huu mimihere mikindoo neu Yesus Kristus, fo Ana haitua nema' a. ⁵ Ma Ana fee nggi beb'e'i-barai' fo bisa

[◊] **1:2** Ded'enu' ra Dud'uin 18:1; Yoel 2:32

milalao basa ue-tataos mata-mata', huu ama nenepa'a' mo Eni ena. Naa tao rala mara ramasu'i. Naeni de ama mihine teb'e dala-dala manaseli' so'al dala masod'a Na. Hei o bub'ulu' dala' saa malolen seli fo nefad'e atahori so'al Kristus. ⁶ Naa natud'u oi, dala-dala' fo hai mifad'e neu nggi so'al Kristus naa, na'oka nahere' sia rala mara ena. Naeni de hei fe'e mimihere mae, dala' naa ra teb'e. ⁷ De hei simbo basa dala malole' ra ena, fo Lamatualain Dula-dalen banggi fee neu atahori nara ena. Nda to'a saa sa boe. De hei nea-nea fai na, fo dei fo Lamatualain natud'u relo-relo hita Lamatuan Yesus Kristus neu basa atahori. ⁸ Kristus naa, mana nae tao ma'ad'ere nggi fo ama mi'itataa' mikindoo losa Ana bali' raefafu' ia nema. No ta'o naa, hei nda tud'a sa, ma nda hambu atahori bisa ra'atutud'a' nggi sa, ma nda hambu atahori bisa fua sala' neu nggi sa. ⁹ Hita bisa tamahere Lamatualain Ded'ea-o'olan, huu Ana ola' saa, na Ana tao e dad'i. Dei fo Ana nau tao dala' ia ra fee neu nggi. Huu Eni mana soi dala' fo hei mihine malolole Anan, naeni hita Lamatuan Yesus Kristus.

Hei atahori sarani' ra musi dad'i esa, afi' sea-sarangga

¹⁰ Toronoo susue nggara, e! Sia dala' ia, au ola' endi' hita Lamatuan Yesus Kristus naran. De au hule no teb'e-teb'e' fo ama miloe' mireresi leo. Ma ama usaha fo misod'a no rala' esa, afi' sea-sarangga. Ama musi dud'u'a naru' ona esa', naa fo ama bisa mihine mae, hei to'u dud'u'at esa' a.

¹¹ Huu hambu atahori mia te'o Kloe ume isi nara rema rafad'e au rae, hei ruma aka' mireresi mikindoo' a. ¹² Au masud ngga ta'o ia: hambu

hei ruma mae, “Au ia, Paulus atahorin!” Boe ma hambu ruma rae, “Au ia, Apolos atahorin!” Ma ruma fai ola-ola' rae, “Au ia, tungga to'o Pe'u!”* Ruma fai rae, “Au ia, rena neu' a Kristus!”[†]

¹³ Hei dud'u'a mara ta'o bee? Kristus bob'onggi nara nda bisa saranggaa sa. Do, hei du'a mae, au mana mate sia hau nggangge' ata soa' neu nggi? Hoko', o! Do, lele' ara sarani nggi, ara ingga au nara ngga fo hei maso' dad'i au atahori ngga, do? Ne'o hoko', to? ¹⁴ Au o'e makasi nae' mbali Lamatualain, huu lele' au mia naa o nggi, au nda sarani atahori sa. Au sarani aka' a'a Krispus no a'a Gayus.[‡] ¹⁵ No ta'o naa, nda hambu atahori bisa rae, “Ara sarani au rendi' Paulus naran, de au dad'i Paulus atahorin.” ¹⁶ (Eee, au fe'e usuned'a ena. Au o sarani atahori ruma mia Stefanus ume isin boe. Te au nda usuned'a au sarani atahori laen fai, do hoko' sa.)[§]

¹⁷ Huu Kristus nda denu au fo uu sarani atahori sa. Au ue-tatao huu' ngga, naeni nefad'e atahori so'al Eni Hara-lii Malolen. Te mete ma au ufad'e atahori ta'o naa, Ana nda hii au ola' endi' ded'ea madiku' fo utud'u mahine ngga, do utud'u netehuu' manaseli' ra. Huu mete ma au ola' ta'o naa, naa nakura' koasa mia dud'uit so'al Kristus mamaten sia hau nggangge' a.

Kristus simbo koasan mia Lamatualain

¹⁸ Hambu atahori du'a rae, basa dala' fo hita dui so'al Kristus mamaten sia hau nggangge' a, naa ded'ea nggoa'. Te atahori mata' naa, dei fo

* **1:12** Susura Meumare' tungga ded'ea Yunani sura' nae, “Kefas”. Kefas naa, Petrus nara laen na. † **1:12** Ded'enu' ra Dud'uin 18:24 ‡ **1:14** Ded'enu' ra Dud'uin 18:8; 19:29; Roma 16:23 § **1:16** 1 Korintus 16:15

saranggaan mia Lamatualain. Tao-tao te soa' neu hita, Kristus mamaten naa, natud'u Lamatualain koasan mana fee masoi-masod'a' neu nggita mia sala-kilu tara. ¹⁹ Naa ona' Lamatualain mana ololan, Yesaya, parna sura' nae,

“Lamatualain nae,

‘Basa dala' fo atahori mahine' ra rahine,
dei fo Au ofe hendi basa se,
fo dad'i dala' nda na'ena sosoaa' sa.

Mahine nara ona' bee o,

dei fo Au nggari hendi basa se,
fo dad'i dala' nda na'ena ngguna sa.’”[☆]

²⁰ Lele ulu' a, mema' Lamatualain ola' ta'o naa. Te lele' ia, dad'i ta'o bee ena? Atahori mahine' ra, dad'i ta'o bee? Meser agama ra, dad'i ta'o bee? Boe ma atahori mana soa' a rad'ed'ea, dad'i ta'o bee? Sob'a rena dei, e! Lamatualain tao se ona' atahori nggoa' ena! Ana lea hendi basa dud'u'at mana na'oka sia rae fafo' ia, ma tao ona' nda na'ena sosoaa-ndandaa' saa-saa sa boe.[☆]

²¹⁻²² Lamatualain mahinen naa, manasel'i teb'e. Ona' mae atahori rae sira mahine' re o, dud'u'a nara mesa' se nda dai fo bisa rahine teb'e Lamatualain sa. Mae ona' naa, te Lamatualain soi dala' fee neu atahori nendi' mahinen. Huu lele ulu' a, Ana dud'u'a ena nae, “Mae atahori rae ded'enu nggara, atahori nggoa' ra o, te ona bee o, Au musi denu atahori fo reu rafad'e se dala ndoo-tetu' so'al Au.” Huu Lamatualain na'etu' nae pake hehelu-fufuli' fo ded'enu nara rendi, fo atahori bisa ramahere Eni. Ana nau fee masoi-masod'a' neu atahori mia sala-kilu nara nendi' dala' naa.

[☆] **1:19** Yesaya 29:14 [☆] **1:20** Ayub 12:17; Yesaya 19:12; 33:18;
44:25

Te atahori rae Lamatualain dalan naa, nggoa'. Naeni de ara nda nau taoafi' neu ded'enu nara sa. Huu atahori Yahudi ra nau' a ro'e manadad'i-manaseli' ra, fo rae rita Lamatualain koasan. Ma atahori Yunani ra nau' rena' a dala-dala mahine' mana maso' dud'u'at, tungga' a sira dud'u'a nara. ²³ Mae ona' naa o, hai mana dad'i Lamatua' ded'enun nara, aka' meu mifad'e atahori mae, "Lamatualain haitua Kristus ena, Atahori fo Ana helu eni' a lele ulu' a, nae haitua nema. Basa ma atahori laen ra mbaku risa E mia hau nggangge' ata." Lele' atahori Yahudi ra rena dud'uit naa, ara rae timba hendi e, huu tungga sira dud'u'a nara na, Atahori fo Lamatualain nae haitua nema naa, nda bisa mate ona' naa sa. Lele' atahori Yunani ra rena dud'uit naa, ara du'a, "Naa dud'ui nggoa manaseli'!" ²⁴ Te hambu atahori fo Lamatualain hehelii nala mema' dad'i enan. Sira ruma mia atahori Yahudi, ma ruma mia atahori nda Yahudi sa. Tungga sira naa, Kristus mamaten natud'u neu se ena nae, Lamatualain koasan monaen seli, ma mahinen, manaseli' teb'e. ²⁵ Mae atahori rae Lamatualain dalan nggoa', te mahinen fe'e lena' se fai. Boe ma mae sira du'a rae Lamatualain nda na'ena koasa saa sa boe o, te koasan fe'e monaen seli lena sira boe.

²⁶ Toronoo susue nggara, e! Naa fo hei bisa mihine au o'ola ngga ia, na ama misined'a hei tetende-nemberii mara lele' Lamatualain pili nala nggi dad'i Eni enan. Tungga atahori nile na, na sia hei talad'a mara nda hambu atahori mahine' hetar sa, nda atahori masi'et hetar sa, ma nda hambu atahori hetar mia titi-nonosi' mana na'ena nara moko-monaen. ²⁷ Te

Lamatualain pili nala ma nae pake atahori fo ara oi nggoan seli, fo na'amamae' atahori mana nae eni mahine'. Ma Ana pili nae pake atahori fo ara rae nda na'ena koasa saa sa boe, fo na'amamae' atahori mana nae eni na'ena koasa. ²⁸ Boe ma Ana pili nala atahori anad'iki' fo nda na'ena nara moko-monaen sa, ma atahori aka' raloe-rad'ae se. Huu Lamatualain nae pake se fo tao atahori mana nae eni manaseli', dad'i ona' sira nda ra'ena sosoa-ndandaa' saa sa boe. ²⁹ De mete ma atahori reu randaa ro Lamatualain, nda hambu atahori esa sa boe bisa to'o tendan nae, eni manaseli'.

³⁰ Huu Lamatualain mesa' ne mana soi dala' fo ama bisa dad'i Yesus Kristus atahorin. Lamatualain mana tao Yesus dad'i Atahori mana fee mahinen neu nggita. Yesus naa, mana soi dala' fo ata bisa bad'ame bali' to Lamatualain. Yesus naa, mana tao hita bisa tasod'a ndoos ma meumare'. Boe ma Eni mana mbo'i nggita mia sala' ra koasan. ³¹ Naa ona' nenesura' sia Lamatualain Susura Meumaren nae,

"Seka hii' a so'u koa-kio',

malole lena' ara so'u koa-kio' neu hita
Lamatuan tataon.

Afi' so'u kokoa' neu ao nara!"[☆]

2

*Hita musi tafad'e relo-relo so'al Lamatua'
Yesus mamaten sia hau nggangge' a neu basa
atahori*

¹ Toronoo susue nggara, e! Dalahulun, lele' au uma sia nggi, au ola' ma ufad'e neu nggi Lamatualain rasian fo dalahulun atahori nda

[☆] 1:31 Yermia 9:24

rahine' a sa. Te au nda ola' koaot endi ded'ea-o'ola' naa ra sa. Ma au o nda ola' endi' ded'ea mad'iku' fo utud'u mahine ngga sa. ² Lele' au fe'e u'ub'ue o nggi, au dud'u'a ngga ta'o ia: au ae utud'u' a dala' esa, naeni Yesus Kristus. Eni, Atahori fo Lamatualain helu mema' eni' a lele ulu' a nae haitua nema. Te lele' Yesus nema, atahori mbaku risa E sia hau nggangge' ata. Huu aka' dala' naa, fo au uhine no matetu'.

³ Fai' naa, lele' au u'ub'ue o nggi, au med'a nda talalu bisa sa, au o umutau ma ao ngga foti ngge'e-ngge'e. ⁴ Au o'ola ngga, ma helu-fuli ngga, nda mad'iku' sa. Huu au nda ola' endi' ded'ea lena'-lena' fo kokoe nggi sa. Hoko'! Te lele' au ola' naa, matetu' ena oi, Lamatualain Dula-dale Meumaren nauli au, no koasan sia au boe. ⁵ Te au du'a, nda malole' sa mete ma mimihere neu Lamatualain, huu hei rena' a atahori ded'ea-o'ola mahinen. Malole lena' ama mimihere neu Lamatualain, huu natud'u koasan neu nggi.

Lamatualain nanori nggita so'al dala-dala mahine' ndoo-tetu' a

⁶ Tao-tao te, lele' hai ola-ola' mo atahori fo nemeheren temeano ena, hai minori mendi' ded'ea-o'ola' mana maso' dud'u'at. Te nda maso dud'u'at tungga raefafa' ia dud'u'at na sa, do tungga saa fo ale' ia atahori mana to'u parenda' ra hii' a ranori. Huu dei fo mopo hendi' se. ⁷ Te hai minori a dala-dala mahine' fo Lamatualain na'onda' nema' a. Huu dalahulun, lele' raefafa' nda fe'e dad'i sa, Lamatualain na'afuni' dala' naa ra. Lele' ia, Ana na'etu' nae natud'u rasia naa

[◇] 2:3 Ded'enu' ra Dud'uin 18:9

neu nggita ena, naa fo hita o hambu bab'anggi' sia Lamatualain nara manaselin. ⁸ Te atahori mana to'u parenda' lele' ia, ara nda rahine no matetu' Lamatualain mahinen sa. Huu mete ma ara rahine, na, tantu ara nda mbaku risa hita Lamatuan manaseli' naa sia hau nggangge' a sa.

⁹ Sia Susura Meumare' a nenesura' so'al Lamatualain rasian fo lele ulu' a mana nenefuni' oi,

"Hambu dala' fo atahori nda fe'e parna rita no matan sa,

ma hambu dala' fo atahori nda fe'e rena rita no ndikin sa,

fo atahori nda bisa dud'u'a rala sa.

Tao-tao te, Lamatualain mana sad'ia mema' basa dala' naa ra ena,

fee atahori mana sue Eni."[‡]

¹⁰ Mema' dalahulun atahori nda rahine dala' naa ra sa, te lele' ia Lamatualain nafad'e relo-relo dala' naa ra neu nggita nendi' Dula-dalen.

Dad'i Lamatualain Dula-dalen nahine basa dala' ra. Huu Ana o paresa' losa lutu-lelo' Lamatualain ralan boe. ¹¹ Hita o esa-esa' na'ena dula-dale' sia ralan. Naeni de hita atahori dud'u'a ma tao dala' nda ona esa' sa. Boe ma nda hambu atahori laen rahine losa hita ralan sa, aka' hita dula-dalen. Lamatualain o ona' naa boe. Nda hambu atahori esa sa' boe nahine Lamatualain ralan. Aka' Lamatualain Dula-dalen fo nahine teb'e.

¹² Naa, hita simbo tala Lamatualain Dula-dalen ena, ma Eni mana nauli nggita. Naeni de hita nda tungga atahori sia raefaf'o' ia dud'u'a nara sa. Huu Lamatualain Dula-dalen sia rala tara

[‡] 2:9 Yesaya 64:4

ena, naa de hita bisa tahine basa dala malole' fo Ana tao fee nggita ena.

¹³ Dala' naa ra fo hita biassa ola-ola'. Huu hai mifad'e dala-dala' fo Lamatualain Dula-dalen nanori neu hai. Ma hai nda minori mendi' ded'ea-o'ola' tungga atahori dud'u'an sa. Te hai minori mendi' ded'ea-o'ola' mia Lamatualain Dula-dalen, fee atahori mana rahine Lamatua'. ¹⁴ Te mete ma hambu atahori nda nahine Lamatualain Dula-dalen sa, basa ma ana rena hai o'olam, ana nda nau simbo no malole' sa. Te ana du'a nae, "Saa naa? Nda maso' dud'u'at sa!" Tao-tao te, mae ta'o bee o, atahori naa nda bisa nahine dala' naa ra sa, huu nda nenepa'a' no Lamatualain Dula-dalen sa. ¹⁵ Atahori mana nasod'a nenepa'a' no Lamatualain Dula-dalen, mana bisa nahine basa dala' naa ra, boe ma bisa bub'ulu' bee ka ndoo-tetu'. Te atahori laen ra nda uku-uli rala atahori naa sa. ¹⁶ Nda bisa sa? Te nenesura' sia Susura Meumare' oi:
"Seka bisa nahine Lamatualain dud'u'an?

Do sekä bisa nauhi Lamatua',
fo Ana tao tungga atahori naa nenorin?
Nda hambu esa sa boe!"[⊗]

Tao-tao te, hita bisa tahine dala' naa ra, huu Kristus tulu-fali nggita fo dud'u'a tungga Eni dud'u'an.

3

*Hita atahori mamahere' ra musi tao ues no
rala' esa fee neu Lamatualain, boe ma afi' nereresi
ia-naa*

¹ Toronoo susue' re! Fai' naa lele' au sia naa, hei ona' atahori nda fe'e nenepa'a malole mo

Lamatualain Dula-dalen sa. Huu fe'e bub'ulu' tungga aka' hei mesa' nggi hihii-nanau mara, ona' atahori biasa. Naeni de au nda bisa ola'-ola' o nggi, ona' atahori moko ra sa, huu hei ona' anad'iki' re. ² Au musi unori nggi so'al dala nggafat ra, huu ama nda fe'e bisa simbo dala mambera' sa, ona' anad'iki' nda fe'e bisa naa sisi sa. Tao-tao te, hei musi dad'i ma'ad'ere', ona' atahori moko ra mana biasa raa sisi. Te lele' ia hei ona' anad'iki mana susu' fe'e ninu nahine' a susu. ³ Huu hei fe'e du'a doa' ona' atahori mana nahine tungga aka' mesa' ne hihii-nanaun. Mete ma hambu atahori lena' hei naa, hei mburu-oe' mo se, ma mireresi ia-naa! Naeni de au ola' ae hei mihine tungga aka' mesa' nggi hihii-nanau mara. No ta'o naa, hei ona' atahori biasa sia raeafafo' ia. ⁴ Huu hei rumma mae, "Au ia, Paulus atahorin!" Boe ma hambu rumma fai rae, "Au ia, Apolos atahorin!" Lele' hei ola' ta'o naa, hei mitud'u mae, hei ona' atahori biasa nda mana nahine Kristus sa. ⁵

Hei ona' osi esa

⁵ Tao-tao te, Apolos naa, seka? Ma au, Paulus ia, seka? Huu hai ru'a nggi, dad'i' a ate. Hai mana mitud'u dala' fee nggi fo bisa mimihere Kristus. Apolos nalalao ue-tataon tungga Lamatua' parendan. Au o ta'o naa boe! ⁶ Au mana ufad'e u'uhulu' nggi so'al Kristus. Naa ona' au mana sela fini. Basa ma Apolos nema nanori nggi. Naa ona' eni mana nema o'oni fini fo au sela' a. Te Lamatualain mana tao fini a mori ma na'amoko. ⁷

⁵ 3:2 Ibrani 5:12-13 ⁶ 3:4 1 Korintus 1:12 ⁷ 3:6 Ded'enu' ra Dud'uin 18:4-11, 24-28

⁷ Dad'i atahori mana sela fini a nda na'ena soso'a' sa. Boe ma mana o'oni a o nda na'ena soso'a' sa boe. Aka' dala' esa fo na'ena soso-andandaa'. Naeni Lamatualain. Huu Eni mana tao fini a mori. ⁸ Atahori mana sela nggari no atahori mana o'oni a, ara tao ues ra'abu'e reu esa, ona' sira sia nononggo' sa. Boe ma, basa atahori mana nalalao Lamatua' ue-tataon, dei fo Ana bala-b'ae beb'engge nara. ^{9a} Huu hai dad'i Lamatualain atahori mana tao ues nara. Boe ma hei dad'i ona' Lamatualain osin fo Ana nae tao'a.

Hei ona' ume sa

^{9b} Ona' naa boe, hei ona' ume sa fo Lamatualain nae naririi e. ¹⁰ Naa, Lamatualain natud'u rala malolen nema au ena. Naeni de au ona' malangga tukan. Lamatualain tulu-fali au de unori dala-dala netehuu' ra neu nggi mia fefeun, fo neririi netehuu' a manggatee' sia masod'a mara. Boe ma atahori laen ra ranori nggi, de raririi sia netehuu' fo au tao' naa. Te tukan ra esa-esa' musi tao no malole' ma neririi no matetu'. ¹¹ Netehuu manggatee' a sia ena. Naeni Yesus Kristus. Dad'i nda hambu atahori naririi netehuu' laen sia rala mara, huu Lamatualain tao netehuu matetu' ena.

¹² Tantu hambu atahori mana rae rafefela sia netehuu' naa rendi' sud'i' a saa mata'-mata'. Ruma rae pake sud'i' a saa mafelit ona' lilo, doi fula', do fatu makahahad'o' na. Ruma rae pake sud'i' a saa ona' hau, uru, do uru fii a. ¹³ Te tukan ra esa-esa' ue-tataon dei fo nenenita', boe ma basa atahori bub'ulu' sira ue-tataon nara, malole' do hoko'. Huu dei fo mete ma neu fai matete'en, Lamatualain nau uji se, Ana natud'u

atahori esa-esa' no tatao-nono'in nendi' ai fo natud'u atahori esa-esa' tatao-nono'in na'atataa', do hoko'. ¹⁴ Mete ma uji atahori esa tatao-nono'in nendi' ai ena, boe ma sud'i' a saa fo eni tao nendi' naa fe'e na'atataa', dei fo Lamatualain fee ne nggad'i' sia sorga. ¹⁵ Te mete ma uji atahori tatao-nono'in nendi' ai, boe ma sud'i' a saa fo tao nendi' neu netehuu' a ata, na, kad'e hendi e, naa Lamatualain nda fee atahori naa nggad'i' saa sa boe. Te tukan a fe'e hambu masod'a', ona' atahori mana nela dea neu mia ume mana kad'e hendi' a ma nae' a mate.

Hei ia ra, ona' Lamatualain ume hule-o'en esa

¹⁶ Hei musi mihine mae, hei ona' Lamatualain ume hule-o'en esa, ma Dula-dalen leo sia rala.[☆] ¹⁷ De mete ma hambu atahori tao manggenggeo Lamatualain ume hule-o'en, naeni mamana leleon naa, na, besa-b'esa o! Dei fo Lamatualain huku-doki e boe! Huu Lamatualain ume hule-o'en naa, meumare'. Naeni de hei musi meumare' boe.

¹⁸ Hei afi' laka ao mara! Mete ma mae ho mahine', ma muhine tungga basa atahori raefafo' ia mahine nara, naa sosoan nae nda muhine saa sa boe. Mete ma muhine ena mae, nda muhine saa-saa sa boe, dei fo fe'e bisa munori ena. ¹⁹ Atahori raefafo' lele' ia dud'u'a nara, Lamatualain nae nggoa' ra. Huu sia Susura Meumare' nenesura' oi:

“Hambu atahori rae sira mahine' re,
 te dei fo Lamatualain pake sira dud'u'a
 de'ulaka nara,
 de te'e-sii bali' fo tao nalutu se!”[☆]

[☆] **3:16** 1 Korintus 6:19; 2 Korintus 6:16 [☆] **3:19** Ayub 5:13

20 Sia tatad'a' laen nenesura' oi,
 "Hita Lamatuan bub'ulu' saa fo atahori mahine'
 ra dud'u'a ena,
 boe ma atahori mana nahine eni nae tao ta'o
 bee,
 Ana bub'ulu' ara du'a' a dala-dala mana par-
 suma' ra."[◇]

21-22 De ama afi' koa-ko'a' atahori esa mae,
 manaseli'. Huu Lamatualain mana so'u atahori
 fo nalalao nggi. Basa e dad'i hei enam ena.
 Dad'i hei malangga mara, ona': au, a'a Apolos,
 ma a'a Pe'u,* basa hai dad'i mi hei ena mara.
 Boe ma basa dala' sia rafeafao' ia dad'i hei ena
 mara, de mae hei misod'a do mate o, sia lele' ia
 do fai mana nema', basa' e dad'i hei ena mara.
23 Ma hei dad'i Kristus enan. Ma Kristus dad'i
 Lamatualain enan!

4

*Kristus ded'enu nara fo Ana denu se reu sia
 bee-b'ee*

1 Dad'i hei musi tao hai ta'o ia: afi' koa-ko'a'
 hai, huu hai aka' Kristus aten. Ma Lamatualain
 namahere hai fo minea matalolole dala-dala' fo
 dalahulun fe'e mana ma'afuni'. **2** Naa, atahori
 mana nanea malanggan sud'i' a saa nara, eni
 musi dad'i atahori mana tao tungga ndoo-tetu'.

3 Ona bee neu au? Au tatao ngga ra tungga ndoo-
 tetu' a, do hoko'? Au nda taoafi' hei mae nile au
 ta'o bee sa boe. Boe ma au nda taoafi' atahori
 laen ra nile au ona' bee sa boe. Au o nda ita' ae
 nile ao ngga ta'o bee sa boe. **4** Huu ita' mae rala

[◇] **3:20** Sosod'at Koa-kio' ra 94:11 * **3:21-22** Susura Meumare'
 ded'ea Yunani sura nae, Kefas. Kefas naa, Petrus nara laen na.

ngga nae au malole', nda fe'e bub'ulu' sosoan nae au malole' sa. Te pantin na, Lamatualain nile au ona' bee. ⁵ Boe ma, afi' tao ao mara ona' mana ma'etu' ded'eat fo nile atahori laen ra. Hela fo Lamatua' bali' nema dei. Te dei fo Eni mana natud'u basa dala' ra. Eni mana natud'u basa dala de'ulaka' fo atahori ra'afuni' se sia ma'ahatu' a. Nae natud'u dala-dala' fo atahori dud'u'a sia rala nara. Boe ma Lamatualain nae nafad'e dala-dala malole' fo atahori tao' ra.

⁶ Toronoo nggara! Au ola-ola' so'al au o a'a Apolos, ona' au fee conto esa fo hei bisa minori dala' sa mia hai, ta'o ia: *Tao tungga dala-dala' fo nenesura' sia Lamatua' Susura Meumaren. Afi' tao tungga laen nara fai.* Mete ma hei minori dala' naa, ama sud'i boe tungga leli atahori, boe ma ola' nae' huu tungga atahori esa, boe ma miloe-mid'ae laen ra. ⁷ Dad'i, ta'o bee? Hei tao ao mara sia ata laen mo laen ra, do? Afi'! Huu hei simbo basa' e, mia Lamatualain. Dad'i mete ma ta'o naa, ona bee de ama koao, ona' hei mesa' nggi mana tao ao mara? ⁸ Ona' basa' e fo hei parlu' ra, hei hambu ena. Ona' hei mimisu'i ena, na! Ama tao ao mara ona' atahori moko-monaen, ona' mane' e, de hai nda mib'ali saasa-sa boe. Tao-tao te, Lamatualain fee saa fo ama parlu' ra. Te dei fo mete ma hei dad'i mane' teteb'es, mbei ma hai bisa to'u parenda' mo nggi boe, to?

⁹ Hai ia ra, Lamatualain mana denu mii sia bee-b'ee sia raefafo' ia, fo mifad'e atahori so'al Kristus. Te lao-lao esa na, au du'a ona' Lamatualain denu hai mimbirii' sia dea-dea', ona' atahori bui mana nahani sira huku-doki mamate nara. Boe ma Ana fee basa atahori sia

raefafo' ia, ma ate nara sia sorga, fo ara ranilu nggita. ¹⁰ Hei manaseli' teb'e ena! Huu hambu atahori rae hei ia ra, mahine', huu ama nenepa'a' mo Kristus ena. Te ara rae hai ia ra nggoa mara seli, huu hai dad'i Kristus atahorin. Mbei ma ara du'a rae hei ma'ad'ere mara seli teb'e ena. Te hai ia ra, mana male-ma'a'. Mbei ma ara so'u rananaru nggi. Te ara nda fee had'a-hormat mbei neu hai saa boe. Manaseli' ri teb'e! ¹¹ Losa lele' ia o, hai mimed'a ndoe ma mi'imad'a. Hai bua-ba'u mara mana sid'e-sid'e' re. Atahori ra aka' pokok-paru hai. Hai ona' mana tara-koo' nda ma ume loo' sa. ¹² Hai bengge tao ues mendi lima mara. Mete ma atahori ola' mata'-mata' mbali hai, hai mitaa mae, "Hai mo'e Lamatualain tao dala malole' fee nggi." Mete ma atahori tao ra'asususa' hai, na, hela neu fo hai mi'itataa' a.[☆] ¹³ Mete ma atahori ola' ra'amuti hai nara mara, hai ola' mo se no ded'ea-o'ola se'e-na'us. Mae ona' naa o, atahori fe'e rae hai ia ra ona' see', do manggarau' manggenggeo', nandaa ngganggari' ri.[☆]

¹⁴ Au sura' dala' ia ra, nda ae tao u'umamae' nggi sa. Te au ae ena-ai nggi, huu au sue nggi ona' sue ana bonggi ngga boe. Naeni de au ufad'e nggi, fo tungga bali' dala ndoo-tetu' a. ¹⁵ Mae hambu atahori rifo-rata' bisa ratud'u nggi dala' so'al Kristus, te aka' au mesa' nggo mana dad'i hei amam. Huu au ia, atahori ma'ahulu' mana ufad'e nggi so'al Yesus Kristus Dud'ui Malolen. Naeni de ama mimihere neu E. Au tao ta'o naa, huu au nenepa'a malole' o E. ¹⁶ De o'e fo ama

[☆] 4:12 Ded'enu' ra Dud'uin 18:3 [☆] 4:13 Ibrani 11:38

tungga no malole' au conto ngga.[◊]

¹⁷ Naeni de au haitua Timotius fo tulu-fali nggi. Au sue e ona' sue au ana bonggi ngga boe. Au umuhere e, huu ana o nenepa'a' no hita Lamatuan boe. Dei fo ana tulu-fali fo fee nesenened'a' au dala masod'a ngga neu nggi. Au masod'a ngga ona' naa huu au nenepa'a' o Yesus Kristus, fo Lamatualain haitua nema' a. Boe ma naa ona' saa fo au unori neu atahori sarani' mana ra'ab'ue sia bee-b'ee.

¹⁸ Hambu sia hei e dud'u'a mae, au nda dad'i eti sia naa sa. Naeni de ara koao. ¹⁹ Te mete ma hita Lamatuan nau, na nda doo' sa, te au eti sia kota Korintus ena. Dei fo au bub'ulu' mema', mete ma atahori ia ra aka' ola' nae' a, do teb'e ra'ena koasa! ²⁰ Huu Lamatualain, Mane' mana na'ena koasa. De atahori nara nda maa mina fo rafefela atahori nemehere nara sa, te rafefela rendi' koasa ndoo-tetu' a. ²¹ De hihi-nanau mara ta'o bee? Mete ma au uma, na, au ola' no deres ma hukun nggi, do? Do uma utud'u susue' no rala se'e-na'us ngga?

5

Hambu atahori sia hei nggarei' ma na'amina' ina'

¹ Au rena oi, hambu atahori esa sia hei nggarei ma na'amina' ina'. Tao-tao te, eni tao' naa, de'ulakan lena' atahori nda fe'e nahine Lamatualain sa. Huu eni aka' sunggu no ina mbala na![◊] ² Te hei koao mara dei, ona' hei atahori sarani' mara malole' re! Matetun, hei musi mae

[◊] 4:16 1 Korintus 11:1; Filipi 3:17 [◊] 5:1 Dui Selu' Dala Masod'a 22:30

ma susa. Atahori mana ona' naa, musi oi hendi e na'adod'oo'!

³ Mae ta'adoo' esa no esa o, au rala ngga sia hei e. Dad'i au u'etu' atahori de'ulaka' naa ded'ea na, ona' au sia naa mema' ena. ⁴ Au u'ena hak fo u'etu' ta'o naa, huu Yesus dad'i hita Lamatuan, ma au ia, Eni ded'enun. De ama musi endo' mi'ib'ue fo mi'etu' ded'eat naa, mendi' Lamatua' naran. Ma au rala' esa o nggi boe. ⁵ Boe ma ama musi mendi atahori naa nisi' nitu ra malanggan, hela e dod'oo fo atahori naa nggari hendi dala-dala de'ulaka' mana sia ralan dei. Ma dei fo hita Lamatuan bali' nema, na, Ana bisa fee masoi-masod'a' neu atahori naa, sala-kilu nara.

⁶ Nda malole' sa mete ma hei ola' nae'! Afi' lilii' mae, hita seseb'o' bib'it roti mbei' a, fo tao basa roti a reis. Babit roti naa, ona' atahori naa de'ulaka nara. De mete ma hela e aka' tao de'ulaka' sia talad'a mara, dei fo atahori sarani' laen ra o tao tungga de'ulaka' boe. ⁷ Mbuu hendi atahori de'ulaka' naa mia hei nggarei ma, ona' ma'ahulun atahori Yahudi ra nggari hendi basa bib'it roti mia ume nara fo sad'ia raa gefeta Paska. No ta'o naa, hei fe'e bisa dad'i bali' ona' atahori fo ralan nda hambu de'ulaka' sa. Hei musi dad'i ona' naa boe. Lele ulu' a, ara hala bib'i lombo ana' nda ma sala' sa dad'i tutunu-hohotu Paska. Ma'abuin ma ara tao risa Lamatualain Atahori Meumaren, de dad'i tutunu-hohotu' mana tao nameu rala tara. ⁸ ⁸ Lele ulu' a, atahori Yahudi ra raa gefeta Paska rendi' roti lepa-ngees nda mana tao bib'it sa. Lele' ia, hita ona' roti nda mana tao bib'it sa. Naeni de tanea ao tara fo afi' tao dala-dala

[◊] 5:6 Galatia 5:9 [◊] 5:7 Kalua mia Masir 12:5

de'ulaka' ra, ma afi' tao nemera' atahori laen rala nara. Ata musi ola' takandoo' a ndoo-tetu' a. No ta'o naa, atahori mete na rae, hita tao basa-b'asa' e tungga rala malole tara.◊

⁹ Lele ulu' a, au parna sura' susura ae, "Afi' mi'ib'ue mo atahori mana tao leli' ro tou' do ina' fo sira nda saon sa." ¹⁰ Au nda u'ena masud, fo ama afi' mi'ib'ue mo basa atahori sia raeفاfo' ia fo nda mana tao afi' neu Lamatualain sa, do atahori mana bare', do atahori mana peko-leleko' mana laka-ese nala atahori sud'i' a saa nara, do mana songgo ra. Huu mete ma ta'o naa, na, hei musi mi'idod'oo' ao mara mia basa atahori mana sia raeفاfo' ia. ¹¹ Te lele' ia, au o'ola ngga na, naeni: hei afi' mi'ib'ue mo atahori mana nae eni atahori sarani', tao-tao te ana tao leli no atahori fo sira nda saon sa, mana bare', mana songgo, mana ma'amuti atahori naran, ninu mafu kale-kale, pepeko-leleko' nae ha'i nala atahori sud'i' a saa na. Hita afi' ta'ab'ue to atahori mata' naa ra. Afi' endo' taa to se boe!

¹² Hei mi'ena hak fo nile atahori sarani' ra masod'a nara. Te au nda u'ena hak fo u'etu' ded'eat fee neu atahori nda mana ramahere Lamatualain sa. ¹³ Huu dei fo Mesa' ne mana na'etu' ded'eat fee neu atahori nda mana ramahere neu E sa. Te ama afi' lilii' Lamatualain Susura Meumaren sura' oi, "Atahori mana nafad'e nae eni Lamatua' atahorin, te aka' tao dala-dala de'ulaka', na mbuu hendi e leo!"◊

6

Atahori mamahere' ra afi' mo toronoo atahori

◊ 5:8 Kalua mia Masir 13:7; Dui Selu' Dala Masod'a 16:3 ◊ 5:13
Dui Selu' Dala Masod'a 13:5; 17:7; 19:19; 22:21, 24; 24:7

mamahere' laen ra risi' mamana nggero-furi' a

¹ Mete ma atahori sarani' esa naded'ea no atahori sarani' laen, ta'o bee de ama misi' mamana nggero-furi sia mana ma'etu' ded'eat nda mana nahine Lamatualain sa? Ta'o bee de ona' naa? Malole lena' mimbirii' mi atahori mamahere' ra mata nara, fo ara rauli hei ded'eam! ² Dad'i a ama nda bub'ulu' mae, atahori mamahere' ra dei fo ra'etu' ded'eat fee basa atahori sia raefafa' ia sa. Dad'i ta'o bee de, hei nda bisa miuli mala dala anadiki ana' ra sa? ³ Matetun, dei fo hita mana ta'etu ded'eat fee Lamatualain ate nara mia sorga. De tantu hei musi miuli ded'eat tungga-tungga fai. ⁴ Lelenan fai, mete ma hei atahori mamahere' hambu mid'ed'ea so'al anadiki ana' ra, ona bee de hei pake mana ma'etu' ded'eat fo atahori sarani' nda fee had'a-hormat neu sa?

⁵ Naa, au ae ola' dala' esa fo musi tao nggi mae. Ta'o bee? Ona' sia talad'a mara, nda hambu atahori mahine' esa sa boe fo nauili dala anadiki ana' ia ra, ona' ded'eat mana sou sia toronoo tara. ⁶ Te atahori mamahere' esa lea nendi toronoo na atahori mamahere' nisi' mana ma'etu' ded'eat matan! Tao-tao te mana ma'etu' ded'eat naa nda atahori mana namahere Lamatualain sa!

⁷ Nda matetu' sa, to? Hei kala ena to, mete ma hei esa mendi esa misi' mamana nggero-furi' a. Malole lena', hela toronoo ma, mete ma ana tao sala' mbali nggo. Boe ma mete ma toronoo ma atahori mamahere' namana'o nala saa ma, malole lena' hela e ha'i nala fo ana soa e leo! ⁸ Te hei atahori mamahere' esa tao sala' mbali toronoon. Ma esa namana'o nala mia esa. Tao-tao te basa hei atahori mamahere' ra!

⁹ Hei ona' nda mihine dala' ia ra sa! Tao-tao te, atahori nda mana hii tao ndoo-tetu' a sa, tantu nda bisa dad'i Lamatualain bob'onggin sa. Afi' minggolo' ao mara fo nenepepeko-leleko', fo tao sala'! Atahori mana tao leli ro atahori fo nda sao nara sa, mana songgo, mana hohongge', tou' sunggu' no tou', ¹⁰ atahori na'o ra, mana bare' ra, mana ninu mafu' ra, mana na'amuti atahori naran, mana pepeko-leleko' fo ha'i atahori sud'i a saa nara, huu basa atahori mata' naa ra nda bisa maso' dad'i Lamatualain atahorin sa!

¹¹ Tao-tao te, lele ulu' a hei rumma mema' ona' naa boe! Te Lamatualain ose hendi sala-kilu mara de nameu nggi ena. Boe ma Ana soi dala' de malolole bali' mo Eni ena. Ana tao basa naa ra, huu ama nenepa'a' mo hita Lamatuan Yesus Kristus ena, ma hei o nenepa'a' mo Lamatualain Dula-dalen ena.

Mete ma munea malolole ao ma, naa natud'u had'a-hormat neu Lamatualain

¹² Au u'ena hak fo tao basa-b'asa' e. Te basa saa fo au ae tao' ra, ne'o nda fe'e malole' soa' neu au sa. Boe ma, mae au u'ena hak tao basa-b'asa' e, te au nda nau fo dala nda malole' ra rauli ma koasa rala au sa.^{✳ 13} Conto ona', atahori ra rae, "Nanaat parlu tei' a, ma tei' a parlu nanaat." Ma misined'a, te dei fo Lamatualain tao nalutu ru'a se.

Conto laen fai, ata afi' pake ao tara, fo bisa tao leli to atahori nda hita saon sa. Te ata pake ao tara fo bisa tao ues fee hita Lamatuan. Ma hita aon naa, Lamatua' enan. ¹⁴ Lele' hita Lamatuan Yesus mate, Lamatualain mana tao E nasod'a

[✳] **6:12** 1 Korintus 10:23

bali'. Dad'i dei fo lele' hita mate, Ana o na'ena koasa fo tao nasod'a bali' nggita boe.

¹⁵ Hei aom dad'i Kristus enan, ona' hei dad'i mia Kristus aon seri boe. Ne'o hei bub'ulu' dala' naa ena! De mete ma au pake Kristus aon seri, fo uu u'ub'ue o ina mana hohongge' ra aon, na naa ta'o bee? Afi'! Huu naa nda nandaa sa!

¹⁶ Ne'o ama bub'ulu' ena, mete ma atahori tao leli fo sunggu' ra'ab'ue ro ina mana hohongge' ona' naa ra, sira ru'a se nenepa'a dad'i reu esa ena. Huu nenesura' sia Susura Meumare' a oi, "Ru'a se nenepa'a' dad'i esa ena."¹⁷ ¹⁷ Te atahori fo masod'an rala' esa no hita Lamatuan, dad'i esa no E, ona' ru'a se nenepa'a' ro dula-dale' esa.

¹⁸ Mete ma hambu kaka'e' fo tao leli mo atahori nda saom sa, na, mela mu'udod'oo'! Atahori tao sala' mata'-mata' na, ralutu ao nara, ma ralutu atahori laen boe. Te atahori mana aka' hohongge naa, tao nalutu aon. ¹⁹ Aom naa ona' Lamatualain Dula-dale Meumaren ume hule-o'en. Dula-dalen nasod'a sia rala mara, huu Lamatualain mesa' ne mana fee nggi Dula-dalen. Naeni de hei nda mi'ena hak neu ao mara sa ena, fo dad'i malangga neu ao mara. Te ta'o bee de hei misod'a ona' nda mihine dala' ia ra sa?²⁰ ²⁰ Kristus tefa-soi nala nggi nendi' felin seli. De hei musi misod'a fee had'a-hormat neu aom mara, fo mitud'u mae, hei o fee had'a-hormat mbali Lamatualain boe.

7

Sao tou'-sao ina' ra

¹⁸ **6:16** Dud'uit Fefeu' a 2:24 ¹⁹ **6:19** 1 Korintus 3:16; 2 Korintus 6:16

¹ Naa! Lele' ia au ae sura' so'al dala-dala' fo mitane sia hei susura ma mae, "Ona bee na? Malole lena', tou' ra afi' sao, do?"

² Ta'o ia: huu hambu kaka'e' nae' fo atahori bisa tud'a sia hohongge-bub'uni' a, naeni de malole lena' tou' esa sao aka' ina' esa. Ona' naa boe, ina' esa sao aka' tou' esa boe.

³ Sao tou' re! Afi' momopo saom hak na, fo sunggu' na'ab'ue no nggo. Sao ina' re! Afi' momopo saom hak na, fo sunggu' na'ab'ue no nggo. ⁴ Huu ina' fee aon fo dad'i tou' a enan ena. Boe ma tou' a o fee aon fo dad'i ina' a enan boe.

⁵ De esa afi' tola esa, huu hei ru'a nggi mi'ena hak! Te mete ma mae hule-o'e' a, ma nda nau du'a dala' laen ra sa, bisa mi'itataa' mbei fo nda sunggu' mi'ib'ue losa' a sa. Sad'i tou'-ina' olalola' no malole' dei, ma mala hara' sa ona' naa. Boe ma mete ma hule-o'e basa na, malole lena' ru'a nggi mi'ib'ue bali' leo. Mete ma nda ta'o naa sa, na soe ena! Huu nitu ra malanggan kokoe mud'a' atahori nda mana ma'atataa be'i' aon sa. ⁶ Dala' ia au mana ola', nda Lamatualain hohor-lalanen sa. ⁷ Tungga dud'u'a ngga, na, malole lena' atahori afi' sao, ona' au ia. Te Lamatualain fee atahori esa-esa' papala-bab'anggi' nandaa no e. Hambu atahori ruma Ana fee se sao. Boe ma hambu atahori ruma fai Ana nda fee se sao sa.

⁸ Au ae ufad'e tou' ma ina' nda fe'e mana sao' sa, ma ina falu ra, fo, malole lena' afi' sao ona' au sie boe. ⁹ Te mete ma nda bisa mi'itataa' mala ao mara sa na, malole lena' sao. Malole lena' atahori sao, te hoko', na, eni hihiin bisa nalutu bali' aon.

¹⁰ Naa, ia nda mia' a au mesa' nggo sa. Huu au ae ufad'e saa fo hita Lamatuan parenda neu

atahori manasao' ra nae, sao ina' afi' mahela' mo sao ma. ¹¹ Te mete ma ana lao hela sao toun, na, sud'i boe sao selu' fai. Malole lena', heo' bali' fo mudame mo tou' a. Ona' naa boe, tou' afi' mahela' mo sao ma.◊

¹² Naa, ia mia au mesa' nggo, nda mia hita Lamatuan sa. Boe ma atahori laen ra, au ae ola' ta'o ia: mete ma hambu atahori sarani' fo sao inan nda namahere neu Kristus sa, na, afi' hela hendi e, mete ma saon nataa nasod'a nakandoo no e. ¹³ Ona' naa boe, mete ma hambu ina' fo saon nda namahere neu Kristus sa, na, afi' hela hendi tou' a, mete ma tou' a nau sira ru'a se rasod'a ra'ab'ue rakandoo. ¹⁴ Huu tou' fo nda namahere Kristus sa dad'i ndoo-me'u' boe, huu nenepa'a' no sao inan naa. Boe ma ina' fo nda mana namahere neu Lamatua' sa dad'i ndoo-me'u' boe, huu nenepa'a' no tou' a ena. Mete ma hoko', na, ana nara nda ndoo-me'u' sa. Te no dala' ia, ara hambu cap ndoo-me'u' sia Lamatualain matan ena. ¹⁵ Te mete ma hambu sao tou' do ina' nda ramahere neu Kristus sa, lao hela saon atahori mamahere', na, hela e neu' ena. Huu tou' do ina mamahere' a nda nenepa'a' ona' naa sa ena. Lamatualain no'e nggi fo dad'i Eni atahorin, fo bisa misod'a no nee-nee ma mole-dame. ¹⁶ Sao ina' mana mamahere're! Mbei ma hei bisa fee masoi-masod'a' neu sao mara. Mbei ma hoko' boe. Sao tou' mana mamahere' ra! Mbei ma hei bisa fee masoi-masod'a' neu sao mara, Mbei ma hoko' boe. Hei nda mihine no matetu' sa.

Tungga malolole Lamatualain Dala Masod'an

◊ **7:11** Mateos 5:32; 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18

17 Ona' mae ta'o naa, te atahori tetende-nemberiin ona' bee lele' Lamatualain no'e nala dad'i Eni atahorin, na, nasod'a nakandoo ta'o naa ena. Afi' tao laen fai, huu Lamatualain mana nauli ta'o naa. Au unori hohoro-lalane' ia ra neu basa atahori sarani' ra.

18 Conto ona' ia, mete ma hei parna sunat fo mitud'u mae, hei atahori Yahudi, dei de Lamatua' no'e nggi, na, afi' mifinii sunat naa. Boe ma atahori fo nda fe'e sunat sa lele' Lamatua no'e se dad'i Eni enan, na, sud'i boe sunat fo dad'i tanda oi, sira dad'i Lamatua' atahorin ena.

19 Mete ma parna sunat, na, nda na'ena sosoan saa sa boe. Ma mete ma nda sunat sa boe o, naa o nda na'ena sosoan saa sa boe. Mana na'ena sosoan', naeni: hita tataon tungga Lamatualain parenda nara. **20** Lele' Lamatualain pili nala nggi dad'i Eni atahorin, Ana nda denu nggi sunat, do afi' sunat sa. Dad'i hela neu fo ama ta'o' a naa leo. Nda parlu nggati sa.

21 Au fee nekendandaa' esa fai. Mete ma dad'i atahori aten lele' Lamatua' no'e nggo, na, hela neu fo dad'i ta'o' a naa leo, nda saa sa boe. Te ita' mbei ma bisa dad'i atahori nenembo'i', na, dad'i ta'o' naa leo! Mete ma nda bisa dad'i atahori nenembo'it sa o, nda saa sa boe. **22** Huu lele' Lamatua' no'e atahori ate esa dad'i atahorin, ate naa dad'i ona' atahori nenembo'it mia ue-tataos fee neu Lamatua' sia ata'. Boe ma lele' Lamatua' no'e atahori nenembo'it esa dad'i Eni atahorin, lele' ia atahori naa dad'i Kristus aten ena. **23** Kristus bae na'etu basa hei no felin seli! Dad'i ama afi' dad'i ate soa' neu atahori laen.

24 Toronoo susue nggara, e! Lele' Lamatua' no'e nala nggi dad'i Eni atahorin, hei tetende-nemberiim ta'o bee, na, hela ta'o naa leo. Sud'i

boe nggati fai. Hela neu ta'o' a naa ena, fee neu Lamatualain.

So'al atahori nda mana sao' sa

²⁵ Hei mitane au so'al nda fe'e masao' ra sa, mana nda parna sunggu'-soro ra'ab'ue sa. Lamatualain nda nafad'e au so'al dala' naa sa. Te hei bisa mimihere saa fo au ola', huu Lamatualain natud'u kasian neu au. Au du'a ta'o ia: ²⁶ Lele' ia hita hambu doid'oso' mata'-mata'. Dad'i mete ma atahori ona bee, na, hela ta'o' a na leo. Au masud ngga ta'o ia: ²⁷ Mete ma ho nenepa'a' mo sao ma, na, afi' mbo'i hendi e fai. Mete ma ho nda nenepa'a' mo sao ina ma sa ena, na, sud'i boe sangga mae sao selu' ina laen fai. ²⁸ Te mete ma ho dad'i sao, na nda sala saa boe. Mete ma ina' nda fe'e parna sunggu' na'ab'ue no tou' fo dad'i sao, na ana nda tao sala' saa sa boe. Ma misined'a, te dei fo atahori masao' ra hambu sususa' mata'-mata' sia raefafa' ia. Au masud ngga naa fo ama afi' susa ta'o naa boe.

²⁹ Toronoo susue nggara e! Tungga au dud'u'a ngga, ta'o ia: fula-fai ra boe ra'ae'eku, boe ma fai matete'en deka-deka ena. De atahori fo masao' ra, afi' mete-se'u neu' a sao ma, te musi tao afi' neu Lamatualain boe. ³⁰ Ona' naa boe, mete ma atahori nggae, malole lena' tao manggatee ralan fo sud'i nggae, naa fo bisa taoafi' neu Lamatualain. Mete ma hambu rumalala nara ramaho'o, malole lena' tao aon ona' nda ramaho'o sa, naa fo bisa taoafi' neu Lamatualain. Mete ma hambu mana bisa banda-hasa' nakandoo' a, malole lena' masod'an ona' atahori nda mana na'ena saa-saa sa boe, naa fo ana bisa taoafi' neu Lamatualain. ³¹ Mete ma hambu mana pake sud'i' a sa sia raefafa' ia,

malole lena' ana tao aon ona' atahori nda mana namahena neu' a sud'i' a saa sia raefafa' ia sa, naa fo ana bisa taoafi' neu Lamatualain. Huu raefafa' ia lalaon dei fo sambu-lalo se.

³² Au nau fo ama afi' dud'u'a ia-naa'. Huu atahori fo nda sao sa, fai kaka'e'n naen seli soa' neu Lamatualain hihii-nanaun. Naeni de ana bisa sangga dala' fo uetao namaho'o Lamatualain ralan. ³³⁻³⁴ Te atahori mana sao ena o musi taoafi' neu raefafa' ia hihii-nanaun boe. Ana nau taoafi' neu so'al Lamatualain hihii-nanaun boe, te eni o musi sangga dala' fo tao nemeho'o saon boe. Naa mana tao ralan bingga-banggi ia-naa.

Ona' naa boe, ina' fo saon nese ena, ma ina' fo nda fe'e sao sa. Ara taoafi' neu so'al Lamatualain hihii-nanaun, naa fo ao nara ma rala nara o meu' boe. Te ina masao' ra, rala nara ra'ab'ab'anggi ia-naa. Huu ana nau taoafi' neu Lamatualain hihii-nanaun, ma ana musi sangga dala' fo tao nemeho'o saon ralan. ³⁵ Au ufad'e dala' ia ra neu nggi, naa fo ama hambu mita malole nara. Au nda nau fo hei nene te'e-sii nala' sa. Au nanau ngga, hei tao ndoo-tetu', boe ma taoafi' neu Lamatualain hihii-nanaun, naa fo dud'u'a mara afi' bab'anggi ia-naa'.

³⁶ Mete ma hambu tou' esa nae sao nala ina' esa, too na dai ena, na, hela se sao leo. Lelanan fai mete ma tou' naa nda na'atataa' nala aon sa. Ara nda tao sala' saa sa boe. Afi' losa ara aka' ra'ad'ed'ea' rakandoo' a, boe ma neu fai ma'ab'uin ma, tou' naa tao dala nda matetu' ra sa. ³⁷ Te mete ma ana na'atataa' nala aon, na afi' ne'esusu' e sao lai-lai. Huu ana nahine eni nae tao saa. Hela neu fo ana na'atataa' doo' o malole boe. ³⁸ Dad'i tou' mana sao nala ina' fo eni hii'

a, naa malole'. Boe ma nda manasao' a saa o, malole lena' fai.

So'al ina falu ra

³⁹ Sao ina nenepa'a' no sao tou' losa mate. Te mete ma saon mate ena, na, ana o bisa sao selu' boe, sad'i sao feun naa atahori mana namahere neu Kristus. ⁴⁰ Tungga dud'u'a ngga na, malole lena' ina falu a sud'i boe sao fai. Au du'a ae nenori' ia mia Lamatualain Dula-dalen mana sia au e.

8

*So'al nanaat fo atahori songgo-tanggu rendi'
(Dui Selu' Dala Masod'a 4:35, 39; 6:4)*

¹ Lele' ia, au ae ola' so'al sisi fo atahori songgo-tanggu rendi' a. Basa nggita tahine nae' ena, so'al dala' ia ra. Salan, mete ma atahori nahine nae', na ana koao, huu ana du'a nae eni mahine' lena' atahori laen ra. Malole lena' ata sue-lai to atahori laen ra. Huu naa mana tao fee basa atahori dad'i mad'ere fo bisa ra'atataa' rala doo'.

² Mete ma hambu atahori nae eni nahine ena, naa natud'u oi, eni mahinen nda fe'e dai sa.

³ Te mete ma hambu atahori sue Lamatualain, Lamatualain nahine eni ena. Naa' fo pantin.

⁴ Dad'i mete ma atahori esa naa nita sisi sosonggo', basa nggita bub'ulu' tae, sud'i' a saa sosonggo' sia raefafa' ia, naa nda Lamatualain matetu' sa. Huu tahine tae, "Hambu aka' Lamatualain esa fo matetu'." ma, "basa sud'i' a saa sosonggo' fo atahori be'utee mbali' a, nda na'ena sosoan saa sa boe." ⁵ Hambu sud'i' a saa hetar sia lalai no raefafa' ia atahori rafad'e rae, 'lamatua" do 'malangga'.

6 Te soa' neu hita, Lamatualain aka' esa' a.

Eni, hita Ama na.

Basa-b'asa' e ra'oka sia E.

Hita tao basa' e fee neu E.

Boe ma hita Lamatuan mana na'ena hak
parenda nggita, aka' esa' a.

Naeni, Yesus Kristus.

Lamatualain pake Yesus,

lele' Ana tao basa-b'asa' e.

Boe ma hambu tasod'a,

huu Yesus mana fee nggita tasod'a.

7 Te hambu atahori nda rahine dala' naa ra sa. Ara fe'e du'a rakandoo' a so'al sud'i a saa sosonggo nara, ona' dalahulun ara parna dud'u'a. Naeni de, lele' ara raa sisi fo atahori parna songgo rendi', ara du'a rae, "Nanaat ia dad'i tutunu-hohotu' fo songgo rendi' ena! Mete ma au ua sud'i a saa ia ra, na au fe'e nenepa'a' o dala' de'ulaka' ra!" Dad'i naa mana tao nalutu dud'u'a nara, losa ara nda bisa dud'u'a matetu' sa ena, huu rala nara nda be'i sa. **8** Eni netehuun saa? Nanaat nda bisa nendi nggita teu tisi' Lamatualain matan sa, to? Mete ma nda taa sa, hita nda bau de'ulaka sa. Boe ma mete ma taa, nda tao nggita dad'i atahori malole' sa boe, to?

9 Te besa-b'esa, o! Ita' mae mu'ena hak fo tao dala' esa o, tantu naa nda fe'e dad'i malole' fee neu nggo sa. Ona' hambu toronoo' atahori mamahere' esa ralan nda be'i sa, de mete ma nita nggo tao dala' naa, basa ma ana na'atunu, na, naa nda malole' sa! **10** Ho bub'ulu' aom dala' naa nda dad'i neu saa sa boe. Te mete ma hambu toronom atahori mamahere' ralan nda be'i sa, nita nggo endo' mua sia ume sosonggo' a rala, dei fo ana nae saa? Tantu ana du'a nae naa nanaa

sosonggo' o nda dad'i so'al soa' nema eni sa boe, ita' mae ara songgo rendi'. ¹¹ Muhine dala' hetar ena. Te mete ma ho tao ta'o naa, tao mulutu atahori fo ralan nda be'i sa. Ma atahori naa, ho toronoo atahori mamahere ma. Kristus o mate soa' neu e boe! ¹² Malole lena' du'a ta'o ia: mete ma ho tao toronoom fo ralan nda mana be'i a sa, tao dala' esa fo rae naa sala, na ho tao musala' neu se ena. Ma tao musala' neu Kristus ena boe. ¹³ Dad'i mete ma au ua sud'i a saa fo mana tao toronoo ngga atahori mamahere' ra tud'a sala', na malole lena' au afi' ua sisi mata' naa. Mae losa bab'asan o ona' leo. Huu au nda nau fo ara tud'a sala' rala reu sa.

9

Lele' Lamatualain denu atahori nara, Ana o fees hak ma koasa

¹ Afi' du'a mae, au nda u'ena hak fo sura' ta'o ia fee nggi sa. Huu Lamatualain denu au uu dui-b'engga neu atahori so'al Eni. Au o parna ita Yesus, hita Lamatuan. Au nenepa'a' u'ub'ue ukundoo o E, boe ma basa hei o mimihere neu E boe, huu au tatao ngga. ² Mae atahori laen nda simbo au dad'i Lamatua' ded'enun sa o, te ne'o ama bub'ulu' ena mae, Lamatua' denu au uu dui-b'engga Eni hehelu-fufulin neu nggi. Mete ma hei nau sangga eni bukti na, na, mete hei tetende-nemberii mara. Huu hei fe'e nenepa'a' mo hita Lamatuan!

³ Au ae utaa bali' mbali atahori mana hii' a fua sala' neu au, ta'o ia: ⁴ Hei du'a mae, au o Barnabas nda mi'ena hak fo simbo nanaaninu' mia atahori fo hai minori' ra sa, do? ⁵ Hei du'a mae, hai nda mi'ena hak fo sao ina

Kristen mana bisa tungga hai mii milalao ue-tataos sia mamana' laen ra, do? Tao-tao te Lamatua' ded'enun laen ra ro sira sao nara boe. Lamatua' odi nara ona' naa boe. Petrus o tao ona' naa boe!* ⁶ Do, hei du'a mae, aka' au o Barnabas mesa' nggi musi tao ues sangga doi', fo misod'a ma minori atahori? ⁷ Hei dud'u'a mara naa, netehun saa? Mete sold'ad'u ra dei. Ara nda hasa sira nanaan ma bua-ba'un sa. Mete atahori mana ue-tao sia osi anggor a. Esa nda ena-ai e nae, "Afi' mua anggor boa nara!" Mete manatad'a ra. Na'ena hak fo hese susu mia bib'i fo ana nanea' ra.

⁸ Au nda ola' ta'o naa tungga' a au, atahori biasa ia dud'u'an. Huu Lamatualain Hohorolalane nara o rafad'e dala' ona' naa boe. ⁹ Sia ba'i Musa hohoro-lalanen nenesura' oi, "Lele' sapi a tatab'u are fo ou hendi deke nara mia mbulen, afi' rapa bafan fo nda naa nala sa." Hei du'a mae Lamatualain nae hela neu fo aka' sapi a naa nala, do?¹⁰⁻¹¹ Hoko'! Ana o ola' nae tao mata' nema nggita boe! Huu nenesura' oi, "Atahori mana tatati rae, ma atahori mana senggi etu oru ra, lele' ara tao ues, ara o bub'ulu' rae, dei fo sira simbo bab'anggin boe." Ona' naa boe, malole' mete ma ded'enu' atahori Kristen ra bisa simbo bab'anggi' mia sira ue-tataos nara mbuleb'oa nara. Huu lele' hai minori nggi dala-dala' mia Lamatualain Dula-dalen, naa ona' atahori mana tao tine-osi sa sela nggari. Dad'i lele' hai minori basa, na, nda saa sa boe mete ma hai simbo nanaa-nininu' mia nggi. Huu naa

* **9:5** Buku Meumare' tungga ded'ea Yunani sura oi, 'Kefas'. Kefas naa, Petrus nara laen na. ¹⁰⁻¹¹ Dui Selu' Dala Masod'a 25:4; 1 Timotius 5:18

mema' nandaa!¹² Atahori laen mana nanori nggi na'ena hak fo simbo nanaat no sud'i' a saa laen mia nggi, to? Boe ma hai naa, ta'o bee? Hai hak ma lena' se fai!

Te ama bub'ulu' ena. Hai nda parna mi'isusu'u mendi' hai hak ma ta'o naa sa. Hai mi'itataa'sia dala' mata'-mata', fo nda tao kai-baa' mbali nggi sa. No ta'o naa, ama hii rena Kristus Hara-lii Malolen fo hai dui neu nggi. ¹³ Du'a sob'a! Malangga agama mana nalalao sia atahori Yahudi ra Ume Hule-o'e Huu' naa, rasod'a mia tutunu-hohotu' fo atahori ra rendi' a. Boe ma atahori mana lole-lau sia mei tunu-hotu' a, bisa raa sisi mia banda fo atahori rendi' a.¹⁴ Ona' naa boe, Lamatualain helu-fuli nae, atahori mana lao' dui-b'engga Kristus Hara-lii Malolen, rasod'a mia sira ue-tataon buna-b'oan. Ona' naa fo matetu'.¹⁵

¹⁵ Mae au u'ena hak usod'a ta'o naa o, au nda hii tao ta'o naa sa. Au sura' susura ia nda u'ena masud fo hei fee sud'i' a saa sa. Doo' ena au mete-se'u nggi te nda o'e saa-saa sia nggi sa boe. Dad'i malole lena' au mate, te hoko' na atahori du'a rakandoo' a rae au mulai hule-hule'. ¹⁶ Mae au ufad'e atahori ukundoo' a so'al Kristus Hara-lii Malolen, te naa nda dad'i netehuu' fo au ola' nae' sa. Au musi ufad'e atahori so'al Lamatua', huu Lamatua' mana denu au ta'o naa ena. Mete ma au nda tao tungga ue-tatao ngga ona' naa sa, na, au soe ena ma! Ne'o hukudoki' a dai au. ¹⁷ Mete ma au tao ue-tataos ia ra huu aka' au hihii-nanau ngga, na, au hambu sud'i a saa naa ra, ona' atahori mana tao ues

¹² 9:10-11 Roma 15:27 ¹³ 9:13 Dui Selu' Dala Masod'a 18:1

¹⁴ 9:14 Mateos 10:10; Lukas 10:7

ra simbo nggad'i' neu' ena. Te mete ma au tao ue-tataos huu Lamatua' mana denu au, na naa laen. Ana namahere au unea sud'i' a saa mafelit naa ra. ¹⁸ Dad'i mete ma ta'o naa, na nggad'i ngga saa? Au nda parlu simbo nggad'i' sa? Au dui-b'engga Lamatua' Hara-lii Malolen te nda o'e saa sa boe. Naa mana tao au umuho'o seli. Boe ma nemeho'o ngga na, ona' au nggad'i ngga boe. Dad'i mae au u'ena hak mata'-mata' ona' atahori mana na'ena ue-tataos fo dui-b'engga Hara-lii Malolen, te au nda nau pake basa hak ngga naa ra sa.

¹⁹ Au ia, atahori beb'as mana tao ues tungga hihii-nanau ngga. Atahori nda ra'ena hak fo denu au tao ues ia do naa sa. Mae ona' naa o, au tao ao ngga ona' ate, fo basa atahori ra'ena hak denu au. No ta'o naa, au bisa tulu-fali atahori hetar lena' fai fo ara ra'atataa' tungga Lamatualain. ²⁰ Dad'i mete ma au u'ub'ue o atahori Yahudi ra, na, tao ao ngga ona' atahori Yahudi ra, fo tulu-fali atahori Yahudi ra fo rahine Lamatua'. Mete ma au u'ub'ue o atahori mana to'u rahere' Lamatualain Hohoro-lalanen, au tao tungga Lamatualain Hohoro-lalanen, naa fo au bisa tulu-fali se fo rahine Lamatua', (mae au uhine ae, tao tungga Hohoro-Lalanen naa, nda bisa tao au malole o Lamatualain sa). ²¹ Mete ma au u'ub'ue o atahori nda fe'e rahine Lamatualain Hohoro-lalanen, au dad'i ona' se boe, fo 'oo se risi' Lamatua'. (Au nda mbo'i hendi Lamatualain Hohoro-lalanen fo Ana na'onda' fee ba'i Musa, te ale' ia au usod'a endi' Kristus Hohoro-lalanen).[☆] ²² Soa' neu atahori rala nda manabe'i' ra sa,

[☆] **9:21** Mateos 22:34-40; Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28; 1 Korintus 13:1-8

na au tao rala ngga ona' nda manabe'i' sa boe, fo bisa kokoe se risi' Lamatualain. Soa' neu basa atahori, au tao ao ngga ona' se, naa fo ona bee na, au bisa tulu-fali fee masoi-masod'a' neu atahori rumo. ²³ Au tao basa dala' ia ra, naa fo basa atahori bisa ramahere Lamatua' Hara-lii Malolen. No ta'o naa, hita bisa hambu bab'anggi' sia basa dala malole' ra, fo Lamatualain hii nae fee nggita.

²⁴ Au fee nekendandaa' mia mana rela masesesu' ra. Atahori hetar tungga rela', te manasesu ma'ahulu' a, aka' atahori esa' a. Dad'i hei esa-esa musi mela' mihere' fo sesu mi'ihulu' soa' neu Lamatualain. ²⁵ Basa atahori mana tungga rela', musi rela' teb'e-teb'e' tungga neu aka' saa fo mana nanori' a nafad'e, to? Ara tao ues rita' mamate nara ona' naa, fo hambu' a solo langga' sesesu' mana dei fo mopo' a. Te hita tao ues hambu nggad'i' mana na'atataa' losa doo na neu. ²⁶ Dad'i au nda ela' leli sa. Te au uhehere uhere' fo ela' ndoos losa nggaris mate'en. Mete ma ne'esasama' au o mana matutu' ra, na, au nda tutu anin sa, te au tutu dai se. ²⁷ Au tao tungga dalan ma unori no teb'e-teb'e' fo bisa u'utataa'. Huu mete ma au ufad'e atahori laen ra so'al Lamatualain, tao-tao te au mesa' nggo ulena-langga hohoro-lalane', ne'o Lamatualain nda simbo au sia masesesu' naa sa.

10

Besa-b'esa mo sud'i' a saa sosonggo' ra!

¹ Toronoo susue nggara, e! Hei afi' lilii' dud'ui dalahulu' ra lele' bei-ba'i tara mia mamana rou' a. Lamatualain natud'u dala' soa' neu basa se,

nendi' lelee' mana lao' sia mata nara. Boe ma ana tad'a hendii tasi oe' a, de no se tungga naa losa ara seli tasi' a seri' reu no masod'a'.² Lelee' a no tasi' naa, dad'i nekendandaa' esa. Bei-ba'i tara ramahere ba'i Musa de nalalao se, de ara tungga lelee' a, ma maso' tasi oe' rala reu ro e. Naa ona' hita mana tamahere neu Kristus, lele' hita hambu sarani, naa natud'u oi, hita dad'i Eni atahorin, ma hita renna Eni boe.³ Hita bei-ba'i nara basa se raa nanaat fo Lamatualain Dula-dalen sad'ia fee se raa.⁴ Boe ma basa se rinu oe fo Lamatualain Dula-dalen sad'ia fee se rinu. Sira rinu' naa, nandali mia fatu monae' fo Lamatualain Dula-dalen natud'u neu se. Sira bee reu o, fatu naa, sia ena. Fatu naa, naeni Kristus.⁵ Te Lamatualain nda hii atahori hetar tataonono'i nara sa. Lele' ara lao ndule mamana rou' ma loa' naa, atahori hetar mate mia naa. Dad'i ara ra'oi atahori naa ra sia mamana' hetar.⁶

⁶ Basa naa ra dad'i fo netud'u conto, fo ata afi' hii tao de'ulaka' ona' se.⁷ Afi' songgo, ona' sira ruma. Sia Lamatualain Susura Meumaren nenesura' oi, "Atahori Isra'el ra endo' raa-rinu ra'ab'ue sia paton sapi ana' a matan. Basa ma ara mulai songgo-tanggu."⁸ ⁸ Ata afi' tao leli to atahori fo nda hita saon sa. Huu fai mana lao' naa, ara hohongge ona' naa, de atahori rifon rua nulu telu (23.000) mate sia' a fai' esa rala.⁹ ⁹ Ata afi' sob'a-sob'a tao de'ulaka' mata'-mata', fo tae mete Kristus nae huku-doki nggita, do hoko'. Huu atahori Isra'el ra ruma rae sob'a Lamatualain ta'o naa, boe ma Ana haitua

² **10:1** Kalua mia Masir 13:21-22; 14:22-29 ³ **10:3** Kalua mia Masir 16:35 ⁴ **10:4** Kalua mia Masir 17:6; Reken 20:11 ⁵ **10:5** Reken 14:29-30 ⁶ **10:6** Reken 11:4 ⁷ **10:7** Kalua mia Masir 32:6 ⁸ **10:8** Reken 25:1-18

mengge maraso' hetar rema ero risa se.[☆] **10** Ata o afi' unggu-remu. Huu sira ruma unggu-remu rakandoo' a, de Lamatualain denu aten esa mia sorga neu tao nisa se.[☆]

11 Dala' naa dai atahori Isra'el ra, fo dad'i conto fee nggita. Ara sura' basa se ena, de ata tanori ma afi' tao tungga sala nara. Huu fai matete'en deka-deka nema ena.

12 Ned'a-ned'a', e! Ia na dud'u'a mae, bisa mu'utataa' muhere' ena. Te musi besa-b'esa, fo afi' tud'a. **13** Lele' hii mae tao de'ulaka' na, musuned'a te, atahori laen ra o med'a rita sob'a-dou' ona' naa boe. Te mumuhere neu Lamatualain fo Ana tao tungga o'olan. Ana nda hela nggo hambu sob'a-dou' nalena' bebe'i-barai ma sa. Lele' hambu sob'a-dou' ona' naa, na, Ana fee nggo dala' sosoi'. Ana nau tao nggo mu'utataa' muhere', fo afi' tud'a.

14 Dad'i toronoo susue nggara, e! Mete ma atahori rae ra'asusuu' nggi fo be'utee neu sosonggo' ra, na, mela hela naa leo! Afi' eo-ao fai!

15 Au ola-ola' o hei mana mihine dud'u'a naru'. Hela fo ama timba-tai ao mara fo bub'ulu' saa fo au ae ola' naa, teb'e. **16** Dud'u'a sob'a dala' ia dei: mete ma taa ta'ab'ue sia Lamatua' mein, ma ha'i tala nggalas a, de to'e makasi mbali E, ma tinu mia nggalas naa, na sosoan nae, hita nenepa'a' to Kristus ena. Lele' Ana fee raan nandali de mate, naa ona' hita o mate boe. Lele' hita bib'ib'i roti a, fo hita taa, naa sosoan ona esa', naeni, hita nenepa'a' to Kristus. Dad'i lele' Ana mate, naa ona' hita o mate boe.[☆]

[☆] **10:9** Reken 21:5-6 [☆] **10:10** Reken 16:41-49 [☆] **10:16** Mateos 26:27-28; Markus 14:22-24; Lukas 22:19-20

17 Basa hita ha'i bab'anggi' mia roti balok esa. Dad'i basa mana ha'i bab'anggi' mia roti naa, mae hita hetar o, ona' hita nenepa'a' teu ao' esa. **18** Dud'u'a sob'a atahori Isra'el lele ulu' ra. Lele' ara hala banda sia mei tutunu-hohotu' a fo be'utee neu Lamatualain, malangga agama mana hala' naa, mana hambu naa sisi a. Eni sosoan, sira nenepa'a' ro Lamatualain, boe ma sira o nenepa'a' ro atahori mana nendi banda tutunu-hohotu' a.[◊]

19-20 Au masud ngga ta'o bee? Lele' atahori nda mana rahine Lamatualain sa rae fee tutunu-hohotu' neu sosonggo nara, naa nda na'ena sosoan saa sa boe, do? Huu sosonggo' naa ra, aka' paton mates ra! Hoko'! Au masud ngga ta'o ia: lele' atahori hala banda dad'i tutunu-hohotu' fee neu sosonggo nara, ara songgo dula-dale de'ulaka' ra. Te ara nda be'utee neu Lamatualain matetu' a sa. Dad'i au nda nau nggi nenepa'a mo dula-dale de'ulaka' ona' naa sa.[◊] **21** Mete ma hei nenepa'a' mo Lamatua', ma minu mia nggalas sia Lamatua' mei tutunu-hohotun, na, ama afi' mii mibali mo dula-dale de'ulaka' ra, ma minu mia sira nggalan lele' atahori songgo se. Huu naa sosoan nae, hei nenepa'a' mo dula-dale de'ulaka' ra ena. Ona' naa boe, mete ma hei mia sia Lamatua' mei tutunu-hohotun, ama sud'i boe mia sia sira mein fai. Huu naa sosoan nae, hei nenepa'a' mo dula-dale de'ulaka' ra! Nggoa', re! **22** Hei du'a ta'o bee? Mae tao hita Lamatuan horo-mbala nggi, do? Naa soe ena! Mbei ma du'a mae hei ma'ad'ere' lena' E, do?[◊]

[◊] **10:18** Malangga Agama ra Atoran na 7:6 [◊] **10:19-20** Dui Selu' Dala Masod'a 32:17 [◊] **10:22** Dui Selu' Dala Masod'a 32:21

Tao basa-b'asa' e fo so'u nenanaru Lamatualain naran

²³ Mbei ma hei mae, “Au sud'i' a ae tao saa na bole. Huu naa au hak ngga.” Teb'e. Misined'a te, nda basa dala' ra, malole' soa' neu nggo sa. Ma nda basa dala' ra, tulu-fali tao ma'adere rala ma sa. ²⁴ Afi' sangga aka' a hahambu' soa' neu' a aom. Malole lena', sangga hahambu' soa' neu atahori laen boe.

²⁵ Dad'i au hule ta'o ia; mete ma hasa sisi sia mamana nesseo-nehasa', na, mia. Sud'i boe mitane fai, “Ia sisi sosonggo', do?” Do du'a mae, “Au ua sisi ia, do hoko'?” ²⁶ Te sia Lamatualain Susura Meumaren nenesura' oi, “Raefafu' no basa isi nara, hita Lamatuan enan.”²⁷

²⁷ Mete ma hambu atahori nda fe'e ramahere Kristus sa rae, “Ima, mia sia ume ngga!” Mete ma mae muu, na, muu leo, ma mua basa saa fo ara fee neu nggo. Sud'i boe mutane mae, “Au bisa ua nanaat ia ra, do hoko'?” ²⁸ (Te mete ma hambu atahori sa nema utu-utu nae, “Afi' mua, huu ia sisi sosonggo'”, malole lena' afi' mua. Musi mete malolole atahori mana nendi hara' naa, ana ai, do hoko'. ²⁹ Au masud ngga, du'a malolole, tungga atahori naa dud'u'an, bole mua, do afi'. Afi' du'a mae malole tungga' a hihiim.)

Tao-tao te, au bisa tao tungga hihii ngga boe. Te mete ma atahori laen du'a nae, naa nda malole' sa mete ma eni tao dala' esa, ona bee de nda nggolo au tao tungga hihii ngga sa, huu aka' dala' naa nda malole' soa' neu atahori naa sa? ³⁰ Mete ma au o'e makasi mbali Lamatualain,

²⁸ **10:23** 1 Korintus 6:12 ²⁹ **10:26** Sosod'at Koa-kio' ra 24:1

basa ma ua, ta'o bee de atahori ola' ra'atutud'a' au?

³¹ Dad'i hei mae mia do, minu do, tao sud'i' a saa, na, tao basa' e fo mitud'u Lamatualain nara malolen. ³² Afi' tao mi'isususa' atahori Yahudi, do, atahori nda Yahudi sa, do, Kristus atahori mamahere nara. ³³ Tao ona' au sie. Huu au sob'a-sob'a tao umuho'o se sia basa dala' ra. Au sob'a tao malole' nda fee neu aka' ao ngga sa. Te au sob'a tao malole' fee neu basa se, fo ara hambu masoi-masod'a' boe.

11

¹ Hei ha'i conto mia au, ma tao tungga au dala masod'a ngga. Huu au ha'i conto mia Kristus, ma tao tungga E.[◊]

Mete ma tao kasasi', na, tou' no ina' musi mitud'u had'a-hormat tungga adat hihiin

² Au koa nggi, huu mae ona' bee o, hei misined'a au mikindoo' a. Boe ma basa dala' fo unori neu nggi, ama fe'e tao tungga boe. Naa malolen seli! ³ Te au ae fee nesenened'a' neu nggi so'al dala' sa ta'o ia: afi' lilii' hei mia bee ima. Tou' mana mamahere' a, na'oka sia Kristus mana dad'i eni malanggan. Ina' dad'i lao' mia tou'. Boe ma Kristus nema mia Lamatualain.*

⁴ Naa! Tou' afi' mboti langgan lele' eni hule-o'e ma dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin. Huu naa ona' eni na'amamae' Kristus, huu eni nda fee had'a-hormat tungga hita had'a-dalan sa.

[◊] **11:1** 1 Korintus 4:16; Filipi 3:17 * **11:3** Mana mahine ded'ea Yunani ra rae, *kefale* "kapala" sosoan, 1. ao' langgan, ma 2. okan, mia bee nema (neneman). Te sia ded'ea Yunani, *kefale* sosoan, nda "atahori mana parenda" sa.

⁵ Te ina' musi mboti langgan lele' eni hule-o'e, do lele' eni dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin. Te hoko', na, naa ona' eni tao na'amamae' saon, huu eni nda tao tungga hita had'a-dalan sa. Boe ma eni o tao na'amamae' bali' aon, ona' ina' mana eu hendi langga fulun. ⁶ Huu mete ma hambu ina' nda nau mboti langgan sa, fo dad'i tatanda' oi, eni fee had'a-hormat neu saon sa, na, malole lena' nggute na'a'e'eku langga fulun. Te mete ma ana med'a nae langga mbolin tao eni mae, malole lena' mboti langgan.

⁷ Sob'a du'a ta'o ia: tou' nda parlu mboti langgan sa, huu Lamatualain tao tou' ra tungga Eni mata aon. Naeni de tou' dad'i buna-b'oa' mana natud'u Lamatualain manaselin. Boe ma ina' dad'i buna-b'oa' mana natud'u tou' ra manaselin.⁸ ⁸ Huu lele' Lamatualain na'ad'ad'ad'i' raeafafo' ia, Ana nda tao tou' mia ina' sa. Te Ana tao ina' mia tou' a. ⁹ Boe ma Ana nda tao tou' fee ina' sa. Te Ana tao ina' fee tou'.¹⁰ Dad'i malole lena' ina' mboti langgan, fo atahori bub'ulu' rae, eni hule-o'e dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin nendi' eni hak na, tungga matetun. Ate nara mia sorga o bub'ulu' ta'o naa boe. ¹¹ Te mete ma nenepa'a' ro Lamatualain, ina' do tou' nda rambarii' mesa' se sa. ¹² Mia teterin, Lamatualain tao ina' mia tou'. Te basa naa ma, ina' mana bonggi nala tou'. Ma Lamatualain mana tao de basa' e dad'i.

¹³ Hei du'a sob'a dei! Mete ma ina' hule-o'e mbali Lamatualain, ma nda mboti langgan sa, tungga hei na, naa malole', do hoko'? ¹⁴ Tungga hei had'a ma sia kota Korintus, mete ma tou'

[◇] 11:7 Dud'uit Fefeu' a 1:26-27 [◇] 11:9 Dud'uit Fefeu' a 2:18-19

langga fulu naru', naa tao na'amamae' e, do?
15 Te mete ma ina' langga fulun naru' eni malolen seli, to? Lamatualain fee ne langga fulu naru' fo mboti nala langgan. Naa fo matetu'.

16 Te mete ma hambu atahori rae rareresi rakandoo' a so'al dala' ia, misined'a te, mia hai mana dad'i malangga, ma mia atahori sarani' ra sia bee-b'ee, ia eni hai had'a-dalan.

Lele' mua sia Lamatua' mein na, afi' mata'-mata'

17 Lele' ia, au ae ola' selu' dala' esa fai. Sia dala' ia, au nda koa-bo'u nggi sa. Huu lele' hei mi'ib'ue, ama nda tao tungga ndoo-tetu' a sa, te ama boe mimue-mianggi fai.

18 Fefeun, au rena oi, lele' hei mi'ib'ue tao kasasi', ama bingga-banggi. Ruma mia au rena' naa ra, ne'o teb'e. **19** (Mema', huu hei esa-esa' dalam naa, dei fo naa natud'u seka mana teb'e-teb'e' rena neu hita Lamatuan, ma seka nda nau rena neu E sa.)

20 Lele' hei atahori sarani' ra mia mi'ib'ue sia Lamatua' mein, hei musi misined'a Lamatua' Yesus. Naa fo matetu'. Te hei nda tao ta'o naa sa. **21** Eni bukti na, naeni lele' hei endo' mia, ruma nda rahani atahori laen ra sa, ruma raa no bare-na'o, ma ruma fai rinu mafu. De atahori laen ra ruma nda hambu sa, de ara ndoe rala seli. **22** Ta'o bee ia!? Hei nda maume' fo mia-minu sia naa sa, do? Do, ama mi'ena masud mae tao milutu Lamatua' atahori sarani nara nara malolen? Do, mae tao mi'imamae' atahori mana tud'a-loloe' ra? Hei nau au ola' ta'o bee fai? Nau au koa nggi sia dala' ia, do? Afi' dudu'a ta'o naa, o!

*Roti ma oe anggor dad'i tanda fo hita tasaned'a Yesus mamaten
 (Mateos 26:26-29; Markus 14:22-25; Lukas 22:14-20)*

²³ Lamatua' Yesus mesa' ne nafad'e mema' dala' ia neu au, de au fee neu nggi fai. Oi, lele' atahori rahehere rae tao risa E, tetemba' naa, Ana ha'i nala roti balok esa. ²⁴ Boe ma Ana hule-o'e no'e makasi mbali Lamatualain. Basa de Ana nafad'e ana mana tungga nara nae, "Mia roti ia. Huu ia Au ao ngga. Dei fo ara tao ralutu ao Ngga fee neu nggi. Dad'i ama musi mia roti ia fo misined'a Au."

²⁵ Lele' ara raa basa ma, Ana o tao ona' naa boe neu nggalas oe anggor nae, "Oe anggor ia sosoan, naeni: Lamatualain nau pa'a hehelu-fufuli feu' no nggi. Boe ma Au musi fee raa ngga nandali losa mate dei, naa fo hehelu-fufuli' naa fe'e dad'i ena. De mete ma hei minu anggor ona' ia, na, musi misined'a Au mamate ngga."²⁶ ²⁶ Lele' hei mia roti ona' ia ma minu mia nggelas ona' ia, losa Lamatua' bali' nema, naa ona' hei dui-b'engga selu' so'al Eni mamaten.

*Mete ma rala ma nda matetu' sa na, afi' endo'
 mua sia Lamatua' mein*

²⁷ Naa! Huu naa, mete ma hambu atahori naa roti ma ninu anggor mia nggalas naa fo nasaned'a hita Lamatuan, te ralan nda matetu' sa naa, dei fo Lamatualain hukun e. Huu naa, Lamatua' Yesus aon ma raan. Dad'i mete ma atahori ralan nda matetu' sa, na, ana nda nandaa naa ma ninu sia naa sa, huu naa tao ne'emutis

²⁵ **11:25** Kalua mia Masir 24:6-8; Yermia 31:31-34

neu Lamatua' Yesus. ²⁸ Malole lena', atahori esa-esa' paresa' ralan dei. Basa' fo, mete ma ana namahere teb'e nae ralan ndoos ena, dei fo fe'e na naa roti ma ninu oe anggor naa. ²⁹ Te hambu atahori raa ma rinu te rala nara nda matetu'sa. Huu ara du'a rae, "Yesus mamaten, nda na'ena sosoan saa sa boe. Yesus aon nda na'ena soso' neu au sa." De atahori ona' naa lemba-doi sosoe' ao nara, huu dei fo ara hambu huku-doki'. ³⁰ Naeni de sia talad'a mara, hambu rumu nda be'i sa, rumu aka' hed'i-hed'i' a, ma rumu mate ena.

³¹ Te mete ma hita paresa' malolole rala tara dei, ata nda hambu huku-doki' ona' naa sa. ³² Mete ma hita Lamatuan huku-doki nggita, Ana tao ta'o naa fo nanori nggita tungga dala ndoot-tetu' a. Huu Ana nda nau hita hambu huku-doki' sa, boe ma tambalutu ona esa' to basa atahori sia raeafafo' ia.

³³ Dad'i toronoo susue nggara, e! Lele' mi'ib'ue fo mia sia Lamatua' mein, na, esa musi nahani esa. ³⁴ Mete ma rumu ndoe rala seli, na, malole lena' mia mala mbei sia ume dei. Basa fo, mete ma ama mi'ib'ue mii esa, na, ama afi' hambu huku-doki'.

So'al ded'eat laen fo hei mitane' ra, hela au eti, fo ator.

12

Lamatualain Dula-dalen fee koasa neu nggita fo tao ue-tataos mata'-mata'

¹ Toronoo susue nggara, e! Au nau fo ama mihine so'al koasa no bab'anggi-bab'a'e' fo Lamatualain Dula-dalen fee neu nggita fo ata pake' a. ² Hei bub'ulu' ena mae, lele' ama nda

fe'e dad'i Lamatua' atahorin sa, hei aka' songgotanggu sud'i' a saa nda mahara' ra sa. Hei tungga no poke-mbaké' neu se. ³ Huu naa, au nau fo ama mihine mae, nda bisa hambu atahori nenepa'a' no Lamatualain Dula-dale Meumaren oi, "Sumba-ndoon neu Yesus naa!" Ma nda bisa hambu atahori fo nda nenepa'a' no Lamatualain Dula-dale Meumaren nae, "Yesus naa, au Lamatua ngga mana na'ena hak parenda au!"

⁴ Lamatualain Dula-dalen fee atahori esa-esa' no bab'anggi-bab'a'e', fo ara ralalao ue-tataos laen-laen. Te basa bab'anggi-bab'a'e' ra, lao'mia Dula-dale' esa. ⁵ Atahori hambu bab'anggi-bab'a'e' mata'-mata' fo mete-se'u atahori, te basa se rena mia Lamatua' esa. ⁶ Atahori hambu ue-tataos mata'-mata' fo nelalao Lamatualain ue-tataon, te aka' na Lamatualain, mana tulu-fali se fo ralalao basa ue-tataos ra. ⁷ Lamatualain natud'u Dula-dalen sia atahori esa'-esa' masod'an no dala' esa-esa' no enan, te masud na basa se hambu hahambun ona esa'. ⁸ Ana fee koasa Dula-dalen neu atahori nara. Ruma simbo koasa fo ara bisa du'a naru', fo fee nenori' nandaa. Ruma simbo koasa fo rafad'e no relo-relo saa fo sira rahine. ⁹ Ruma fai simbo koasa fo ramahere rahere' Lamatualain, huu sira nenepa'a malolole ro Eni Dula-dalen. Ruma fai simbo koasa fo tao ra'ahahai' atahori mamahed'i' ra. ¹⁰ Ruma fai simbo koasa fo tao manadad'i-manaseli' mata'-mata' fo ratud'u Lamatualain manaselin. Ruma fai simbo koasa fo dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin neu atahori nara. Ruma fai simbo koasa fo rahine dula-dale' bee mana ma'oka' sia Lamatualain, ma bee hoko'. Ruma fai simbo koasa fo ola'rahine rendi' ded'eat mata'-mata'. Ruma fai

simbo koasa fo rafad'e ded'eat naa ra sosoan.
11 Te aka' Dula-dale' esa' a mana tao fo basa atahori tao rala ue-tataos naa ra. Ana fee atahori esa-esa' fo bisa tao ues tungga Dula-dale' a hihi-nanaun.◊

Ao' esa, no bab'anggin mata'-mata'

12 Au ae u'usasama' bab'anggi-bab'a'e' naa ra no atahori aon. Ao' esa bab'anggin hambu mata'-mata'. Te bab'anggi' mata'-mata' naa, nenepa'a' dad'i ao' esa' a. Naa ona' Kristus atahori nara.◊

13 Basa nggita nenepa'a to Dula-dale' esa. Naeni de lele' sarani nggita, ata dad'i ona' nusa' esa. Mae hita atahori Yahudi do atahori nda Yahudi sa, ate do atahori nenembo'it o, Lamatualain fee basa nggita Dula-dale' esa' a. Naa ona' basa nggita tinu oe mana nendi masod'a mia oe mata' esa.

14 Memaa' ao' naa, nda mia' a bab'anggi' esa' a sa. Huu eni ia, dad'i mia bab'anggi' hetar. **15** Ona' ei ma nae, "Au ia, nda lima' sa. Dad'i au nda dad'i bab'anggi mia aom sa." Mae ana ola' na'o naa, te eni fe'e bab'anggi' sa mia aom. Teb'e, to?

16 Boe ma ona' ndiki ma nae, "Au ia, nda mata' sa. Dad'i au nda dad'i bab'anggi' mia aom sa." Mae ana ola' ta'o naa o, eni fe'e bab'anggi' esa mia aom. **17** Dud'u'a dei! Ona' ao ma dad'i aka' mata', na, ta'o bee fo hambu rena? Boe ma ona' ao ma dad'i aka' ndiki, na, ta'o bee fo bisa hae mala foo-foo' ra?

18 Te hei bub'ulu' ena, Lamatualain tao nggita dad'i ona' ao' esa, ma ator se no bab'anggin mata'-mata', tungga Eni hihiin. **19** Mete ma hita aon dad'i aka' bab'anggi mata' esa' a na, naran

◊ **12:11** Roma 12:6-8 ◊ **12:12** Roma 12:4-5

nda 'ao" sa ena, to? ²⁰ Te matetun, hita aon na'ena bab'anggi' mata'-mata'. Naa mana tao e dad'i ao teme-ao' esa.

²¹ Atahori matan nda bisa naloem-nad'ae liman nae, "Au nda parlu nggo sa!" Boe ma atahori langgan nda bisa ola' neu atahori naa ein nae, "Au nda parlu nggo sa." ²² Matetun, naeni ao' a bab'anggin hita tae nda mana be'i' sa ma nda pantin sa, te hita fe'e parlu se. ²³ Hambu bab'anggi' fo hita tae nda ra'ena sosoa' sa, te fe'e ta'ab'oi se no malole'. Ma hambu bab'anggi' fai hita mae tatush'u, de talusa tahere' se. ²⁴ Te mete ma bab'anggi' nda mana tao fee nggita mae sa, na ata nda tao saa-saa neu se sa boe.

Te Lamatualain na'ab'ue basa bab'anggi' ra fo tao se dad'i reu ao' sa. Ma Ana ator fo bab'anggi' fo hita tae nda pantin sa, ata ta'ab'oi se no malolole, ²⁵ huu Ana nda nau hita aon nenebab'anggi' sa. Ana nau basa bab'anggi' ra, esa mete-se'u esa. ²⁶ Mete ma bab'anggi' esa hambu sususa', na, basa se med'a sususa' boe. Ma mete ma esa simbo had'a-hormat, na, basa se ramaho'o boe.

²⁷ Ona' naa no hei boe. Huu hei ona' Kristus ao teme-aon. Atahori mamahere' esa-esa' dad'i ona' bab'anggi' sa mia Kristus aon. ²⁸ Huu sia atahori mamahere' ra talad'an, Lamatualain fee koasa fo tao ue-tataos mata'-mata'.

Ka esan, Ana denu atahori ruma reu duib'engga hehelu-fufulin.

Ka ruan, Ana pake atahori ruma dad'i mana ola-olan.

Ka telun, Ana tao ruma ranori rahine atahori so'al Eni.

Boe ma Ana fee koasa neu atahori ruma
fo tao manadad'i'-manaseli' mata'-mata' fo
ratud'u manaselin.

Ruma fai hambu koasa fo tao ra'ahai' atahori
mamahed'i' ra.

Ruma fai hambu bab'anggi-bab'ae' fo tulun
atahori.

Ruma fai hambu papala-bab'anggi' fo rauli
atahori fo tao ues reu esa no malole'.

Boe ma Ana fee koasa neu atahori ruma
fai, fo ara bisa ola' rendi' ded'eat mata'-
mata'.²⁹

²⁹ Naa, hei du'a ta'o bee? Lamatualain denu
basa atahori fo lao' reu dui-b'engga hehelu-
fululin, do? Hoko'. Ana tao basa atahori dad'i
mana ola-olan, do? Hoko'. Ana tao basa atahori
ranori rahine, do? Hoko'. Ana fee koasa neu
basa atahori fo tao rala manadad'i'-manaseli',
do? Hoko'. ³⁰ Ana fee koasa neu basa atahori fo
tao ra'ahahai' atahori mamahed'i' ra, do? Hoko'.
Ana tao basa atahori bisa ola-ola' rendi' ded'eat
mata-mata', do? Hoko'. Ana tao basa atahori fo
bisa rafad'e ded'eat naa ra sosoan, do? Hoko'.

³¹ Naa! Hei musi mihehere fo simbo ma pake
bab'anggi-bab'a'e' mana na'ena ngguna' lena'
soa' neu atahori hetar.

Mae ona' naa o, au fe'e ae utud'u nggi dala
malole' manaseli' lena' fai.

13

Susue-lalai ndoo-tetu' a

¹ Ona' au bisa ola-ola' basa ded'eat mata'-
mata', atahori ded'eat na do, ded'eat mia Lamat-
ualain ate nara sia sorga do, te mete ma au
nda u'ena susue' mbei sa boe na, eni onton na

²⁸ **12:28** Efesus 4:11

saa? Au o'ola ngga naa, rou', ona' me'o aka' nalii' a, do darom mana nalii ndu'u-ndu'u te rou'. ² Ona' au hambu bab'anggi'-bab'a'e' fo duib'engga Lamatualain hehelu-fufulin neu atahori nara, ma bub'ulu' basa rasia ra, ma uhine basa atahori mahine' ra dalan, ma mete ma nemehere ngga neu Lamatualain manggatee' losa au bisa lali' lete' ra, te nda u'ena susue' mbei sa boe, eni nggunan saa? Basa saa fo au tao' naa ra, nda na'ena ngguna saa sa boe. ³ Mete ma au seo basa hata-heto ngga ra, fo banggi fee neu atahori mana tud'a-loloe' ra, do fee ao ngga dad'i tutunu-hohotu', te au nda u'ena susue' mbei sa boe, eni nggunan saa? Au nda u'ena netehuu' fo so'u-so'u ao ngga sa boe. Naa parsuma' a! Nda onton saa sa boe.*

⁴ Huu susue' naa, malole'.

Susue' naa, na'amamate' ralan.

Nda mana horo-mbala sa.

Nda so'u-so'u aon sa.

Nda mana koao' sa.

⁵ Nda mana nggurudau' sa.

Nda mana nau mesa' ne nasenggi' sa.

Nda losa' na namanasa sa.

Nda mana nambed'a rala' sa.

⁶ Ana hii' a no dala ndoo-tetu'.

ma nda nau dala nda matetu' sa.

⁷ Susue' naa, ne'etataa' sia sususa'.

Susue' naa, nemehere nekendoo' a.

Susue' naa, nemehena nekendoo' a nae, dei
fo basa dad'i malole'.

Susue' naa, ne'etataa' nekendoo' a.

² **13:2** Mateos 17:20; 21:21; Markus 11:23 * **13:3** Hambu susura ded'ea Yunani sura' selu' oi, "fee au ao ngga dad'i tutunu-hohotu"”.

8 Susue' nda nalo'e' sa.

Te saa fo Lamatualain mana ola-ola nara duib'engga' naa, dod'oo te nda parlu sa ena. De mete ma atahori ola' rendi' ded'eat mata'-mata', dod'oo te nda parlu sa ena. Ma mete ma saa fo atahori mahine' ra bub'ulu', dod'oo te nda na'ena ngguna saa sa ena boe. **9** Lele' ia, hita tahine mbei' a. Mete ma hita dad'i Lamatualain mana ola-olan, hita tafad'e aka' dala nda fe'e manadai' sa. **10** Te losa fain, dei fo basa' e dad'i manadai'. Lele' naa, dala-dala nda manadai' ra sa, nda ra'ena ngguna sa ena.

11 Conto ona' ia: lele' au fe'e anadiki', au ola-ola' ona' anadiki' ra ola-ola'. Au dud'u'a ona' anadiki' ra dud'u'a boe. Te lele' ia au u'umoko ena. Naeni de au nda tao ao ngga ona' anadiki' sa ena.

12 Conto laen fai: lele' ia, hita hambu tita mbei ena, te nda fe'e manggarello' sa, ona' mete rendi' doma mana fanggi'. Te dod'oo dei fo basa e dad'i manggarello' boe. Hita tita nandaa ona' sia mata tara. Lele' ia au uhine mbei' a. Te dod'oo dei fo au uhine basa' e, ona' Lamatualain nahine basa' e so'al au ao masod'a ngga.

13 Dad'i lele' ia, hita musi tao dala' telu mana na'ataa' nakandoo. Naeni:

ata musi tamahere takandoo neu Lamatualain;

ata musi tamahena takandoo tae, dei fo Ana nauili basa' e dad'i malole';

boe ma ata musi esa sue-lai esa takandoo.

Mia dala katelu' ia ra, manaseli' a, naeni susue'. Huu susue' a malole' lena' mia basa e.

14

*Lamatualain Dula-dalen fee Eni atahori nara,
esa-esa' no ue-tataon*

¹ Tao mihere' fo esa sue-lai esa sia basa dala' ra. Huu nda hambu dala' laen manaseli' lena' sa. Sangga dala' fo Lamatualain Dula-dalen fee nggi koasa ma bab'anggi-bab'a'e' fo ama bisa tao dala-dala malole'. Boe ma malolen, naeni mete ma ama hambu bab'anggi-bab'a'e' fo dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin. ² Huu mete ma atahori hambu bab'anggi-bab'a'e' fo dui-b'engga pake ded'eat laen, Lamatualain Dula-dalen fee ne koasa fo nafad'e dala' fe'e mana ma'afuni'. Ana nda ola' no atahori laen sa, te ana ola' no' a Lamatualain. Nda hambu atahori mana ra'ab'ue sia naa, rahine atahori naa o'olan sa. ³ Te mete ma atahori hambu bab'anggi-bab'a'e' fo dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin, ana helu-fuli neu basa atahori mana sia naa ra. Ana nafefela atahori ra nemeheren neu Lamatualain, tao manggatee rala nara, boe ma tao namaho'o mana susa-sona' ra. ⁴ Atahori mana ola' nendi' ded'eat laen, tao ma'ad'ere a aon. Te atahori mana ola' dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin, ana tao ma'ad'ere basa atahori mana ma'ab'ue' ra, naa fo basa atahori sarani' dad'i ma'ad'ere lena'.

⁵ Au hii' a basa hei ola' mendi' ded'eat laen. Te au hii lena' fai, mete ma hei ola' dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin. Huu atahori mana ola' dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin, ng-gunan lena' mia atahori mana ola' nendi' a ded'eat laen. Mete ma hita ola' tendi' ded'eat laen, naa malole' boe, sad'i hambu atahori rafad'e rahine ded'eat naa sosoan. No ta'o naa,

hehelu-fufuli' a boe tao basa atahori sarani' ra basa se rahine.

6 Toronoo susue nggara, e! Du'a sob'a dala' ia. Ona' au uma sia hei e, fo au ola' endi' ded'eat fo ama nda mihine sa, hei hambu onton saa? Nda hambu sa, to? Te mete ma au ola' o nggi, malole lena' mete ma au dui-b'engga Lamatualain hihii-nanaun. Malole lena' au utud'u dala' fo ma'ahulun nda fe'e manggarello' sa. Malole lena' au tulun hei fo mihine dala' ra no malole' lena' fai. Malole lena' au fee nesenened'a' so'al Lamatualain Ded'ea-o'olan. Malole lena' au unori nggi. Naa, fe'e na'ena ngguna soa' neu nggi, to?

7 Ona' naa boe no sud'i a saa mana malii' ra. Ara nda masod'a' sa, ma ara tao lii' mata'-mata'. Pake sulin do, sasando do, gitar, te mete ma nda ub'a not na sa, na ne'o atahori nda bisa rahine oi na'amina' sosod'at bee sa boe, to? **8** Mete ma tao tarompet liin sambu-sambu na, ta'o bee fo sold'ad'u ra rena ma bub'ulu' fo rahehere reu ratati? Hoko', to? **9** Hei o ona' naa boe. Mete ma hei ola' mendi' ded'eat laen, do ola' mendi' a ded'eat fo atahori nda rahine no matetu' sa, naa ona' hei ola' mo anin. Parsuma' a, huu atahori nda rahine masud ma sa! **10** Hambu ded'eat mata' hetar sia rafeafao' ia. Ded'eat ra esa-esa' no eni sosoan-ndandaan! **11** Te mete ma au nda uhine atahori laen ded'eat na sa, naa nda na'ena sosoan saa fee au sa boe. Au nda uhine se sa, ma ara o nda rahine au sa boe. Hai esa mo esa dad'i ona' atahori fui' ra.

12 Hei o ona' naa boe. Hei nau hambu koasa ma bab'anggi-bab'a'e' mia Lamatualain. Naa malole. Te malole lena' hei tao mihere' fo hambu

koasa no bab'anggi-bab'a'e' fo ama bisa pake fo tulun tao ma'ad'ere' neu atahori sarani' hetar!

¹³ Dad'i atahori mana ola' nendi' ded'eat laen, malole lena' hule-o'e no'e Lamatualain fee ne bab'anggi-bab'a'e' fo bisa nafad'e ded'eat laen naa sosoan. ¹⁴ Mete ma au hule-o'e endi' ded'eat laen, au hule-o'e sia' a rala ngga, te nda uhine ae au ola' saa sa boe. ¹⁵ Dad'i malolen, au tao ta'o bee? Au pake ru'a se, te esa-esa' no fain. Au ae hule-o'e endi' a rala ngga. Ma au o ae hule-o'e endi' ded'ea-o'ola' fo uhine' a. Au ae koakio sia rala ngga neu Lamatualain endi' sosod'a koa-kio'. Boe ma au o bisa sod'a sosod'at endi' ded'eat fo uhine' a. ¹⁶ Huu mete ma ho pake ded'eat laen fo koa-kio Lamatualain mia rala ma, ma hambu atahori sia naa nda nahine dala' naa ra sa, ta'o bee fo ana bisa rala' sa no nggo? Lele' ho mo'e makasi mbali Lamatualain mendi' ded'eat laen, ta'o bee fo ana na'ahei no nggo nae, "Naa, teb'e!" Nda bisa sa, to? Huu nda nahine ded'eam sa. ¹⁷ Ho bisa mo'e makasi mbali Lamatualain ta'o naa. Te naa nda tao ma'ad'ere atahori laen ralan sa.

¹⁸ Mbei ma hei nda bub'ulu' sa, te au ola' endi' ded'eat laen lena' basa nggi. Au o'e makasi mbali Lamatualain, huu Ana tao au bisa ola' ta'o naa. ¹⁹ Te mete ma atahori mamahere' ra ra'ab'ue, malole lena' au ola' endi' a ded'eat e'eku' deke' lima' a, mana tao se bisa rahine, fo au unori se, afi' losa au ola' loa-naru' endi' ded'eat laen, ma pake ded'eat mana le'u-lolo', fo ara nda rahine.

²⁰ Toronoo susue nggara e! Mete ma hei nau mihine sob'a dala' sa, na hei musi minori dud'u'a ona' atahori lasi' ra. Afi' dud'u'a ona' anadiki' ra! Te neu dala de'ulaka', hei musi ona'

anadiki', nda mana nahine tao dala de'ulaka' ra sa, huu rala nara meu'. ²¹ Sia Lamatualain Susura Meumaren, nenesura' oi:

"Hita Lamatuan ola' nae,

'Au ae pake atahori mana ola' nendi' ded'eat laen ra,

fo Au ola' fee neu atahori nusa Isra'el.

Te mae au ola' ta'o bee boe o,

ara nda nau rena Au sa.'"[☆]

²² Huu naa, hei mita, mete ma atahori ola' rendi' ded'eat laen, naa dad'i tanda fee atahori *nda fe'e* ramahere Lamatua' sa, fo rita koasa Na. Naa nda tulun atahori mana ramahere *ena* neu Lamatua' sa. Te mete ma atahori ola' dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin, naa tulun atahori mana ramahere *ena* neu E. Naa nda tulun atahori mana *nda fe'e* ramahere neu E sa. ²³ Mete ma basa hei mi'ib'ue, ma basa nggi ola' mendi' ded'eat laen-laen, ma atahori nda fe'e mamahere' ra sa, do atahori mana nda fe'e nahine dala' ia ra sa, maso' sia talad'a mara ena, na dei fo ara du'a ta'o bee? Tantu ara rae, "Atahori mana sia ia ra ramulu ena!"

²⁴ Ona' ita' basa hei ola-ola' dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin, ma atahori nda fe'e nama-here sa, do atahori nda fe'e nahine dala' ia ra sa, ara maso' risi' hei talad'a mara. Tantu atahori naa nae rena saa fo hei ola-ola' naa. Dad'i saa fo hei ola' naa, natud'u sala-kilu nara, de ana nau paresa' masod'an no lutu'-lelo'. ²⁵ Boe ma dala-dala' de'ulaka' fo ana na'afuni' sia ralan, dei fo tabuka fo basa atahori rahine. Basa ma atahori naa sende' lululanggan mbali Lamatualain nae, "Wee! Lamatualain sia talad'a mara ena!"

[☆] **14:21** Yesaya 28:11-12

*Basa dala' fo hita tao, na, tao tungga matetun.
Afi' nemue-neanggi*

²⁶ Dad'i toronoo susue nggara, e! Lele' hei mi'ib'ue, atahori esa-esa' no bab'anggi-bab'a'en. Ruma sod'a sosod'a koa-kio Lamatualain. Ruma ranori atahori so'al Lamatua'. Ruma fai rafad'e dala' mana mia Lamatualain, fo ma'ahulun fe'e mana ma'afuni' a. Ruma ola' rendi' ded'eat laen. Boe ma rumा fai bisa rafad'e ded'eat naa sosoan. Basa dala' naa ra, ara musi tao fo tao ma'adere atahori laen ra nemeheren.

²⁷ Mete ma hambu rumा hii' a ola' rendi' ded'eat laen, na naa malole. Te ita' atahori rua do telu o, dai ena. Nda parlu atahori hetar sa. Esa ola' basa, dei fo esa ola' fai. Boe ma musi hambu atahori mana bisa nafad'e sira ded'ean sosoan. ²⁸ Mete ma nda hambu atahori bisa nafad'e ded'eat naa sosoan sa, na, afi' ola' mendi' ded'eat laen sia atahori hetar matan. Hela fo ara ola' ona' naa sia' a rala nara. Sira o bisa ola' ro Lamatualain ona' naa boe.

²⁹ Lele' ama mi'ib'ue, mae atahori rua do telu o ola' rafad'e Lamatualain hehelu-fufulin. Laen ra musi timba-tai malolole o'ola nara. ³⁰ Te mete ma Lamatualain natud'u fo mihine dala' sa dalahulun fe'e ma'afuni', fee neu atahori esa mana endo' rena sia naa, atahori naa musi nafad'e hehelu-fufuli' na neu basa mana sia naa ra. Boe ma atahori mana ola' sia mata' musi nalo'e', fo fee kaka'e' neu atahori mana fe'e nema rena mia Lamatualain, fo ana ola'. ³¹ Matetun, basa hei bisa dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin. Te hela' atahori esa ola' dei, dei fo fe'e fee nonoon ena. No ta'o naa, basa atahori bisa rena, basa se bisa ranori, ma ara bisa med'a rala nara boe manggatee lena' fai. ³² Misined'a

te, atahori mana ola' dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin, musi nauli nahine aon. Boe ma, esa bisa nahani esa, ma laen ra ra'atataa' rala aon. ³³ Te sia Lamatualain nda hambu nemue-neanggi' sa. Basa' e nenelinu-afi' no malole'. Sia bee-b'ee, mete ma atahori mamahere' ra ra'ab'ue, eni ona' ia:

³⁴ Ina' ra musi endo' nee-nee. Sira afi' ola' nae'. Musi tao rerena' neu malangga nara. Huu Lamatualain Hohoro-lalanen ola' na'o naa boe, to? ³⁵ De mete ma ina' ruma rae ratane dala' esa, na, hela fo bali' na natane sia' a saon. Te mete ma ina' ra ramue-raanggi sia ume hule-o'e' a, naa tao ne'emamae' a!

³⁶ Hei dud'u'a mara ona bee? Huu Lamatualain Ded'ea-o'olan nda nema mia nggi sa! Boe ma Ded'ea-o'olan nda fee neu' a hei mana sia kota Korintus sa! Dud'u'a malolole dei! ³⁷ Mete ma hambu atahori sa nae eni bisa dui-b'engga nala Lamatualain hehelu-fufulin, do, du'a oi eni simbo koasa mia Lamatualain Dula-dalen, na, eni mesa' ne bub'ulu', au mana sura' dala' naa fee neu nggi na, hohoro-lalane' naa nda mia au sa, te parenda' naa mia Yesus, hita Lamatuan. ³⁸ Mete ma hambu atahori nda nau simbo dala' ia ra sa, na, ama afi' simbo e boe.

³⁹ Toronoo susue nggara, e! Tao mihere no ma'ad'ere' fo hambu koasa dui-b'engga Lamatualain hehelu-fufulin. Boe ma afi' ena-ai atahori mae, sud'i boe ola' mendi' ded'eat laen fai. ⁴⁰ Dad'i mete ma hei mi'ib'ue, na, milalao basa dala' ia ra no matetu', tungga ndoon. Dala' esa lao' dei, dei fo laen ra tungga. Milalao basa dala' ra no malole'. Afi' mimue-mianggi.

15

Kristus nasod'a bali' mia mamaten ena

¹ Toronoo susue nggara, e! Au nau nggi misined'a Lamatualain Hara-lii Malolen fo au ufad'e neu nggi eni' a dalahulun. Hei simbo mala ma mi'itataa' tungga mikindoo neu Hara-lii' naa.
² Huu Hara-lii naa, mana fee masoi-masod'a' neu nggi, sad'i ama to'u mihere' mikindoo e. Te mete ma ama nda mimihere mikindoo neu Lamatualain sa, hei nemehere mara, parsuma'a.

³ Au o unori basa nggi dala-dala pantin seli, fo dalahulun atahori parna ranori neu au boe. Naeni: Kristus, fo Lamatualain haitua nema' a, mate de fee masoi-masod'a' neu nggita mia salakilu tara ena, nandaa teb'e ona' Lamatualain Susura Meumaren sura' eni' a lele ulu' a.⁴ Boe ma ara ra'oi E. Basa de, fini esan ma, Lamatualain tao nasod'a bali' E, nandaa teb'e ona' Lamatualain Susura Meumaren sura' mema' eni' a lele ulu' a.⁵ Basa ma, Kristus natud'u Aon neu Petrus.* Ana o natud'u Aon neu ana mana tungga ka sana hulu rua nara boe.⁶ Lao esa ma, Ana natud'u aon neu atahori mamahere' natun lima lena'. Basa se rita E! Mia sira e, hambu hetar fe'e masod'a' ra. Aka' rumu mate ena.
⁷ Basa ma, Ana natud'u aon neu a'a Yakobis boe. Boe ma natud'u aon neu basa ded'enu nara.

⁸ Naa! Au mana ita e u'ub'ui oe-oe'. Huu au ona' ana muri' nene bonggi' ne'eb'uit.^{*}

^{*} **15:3** Yesaya 53:5-12 ^{*} **15:4** Sosod'at Koa-kio' ra 16:8-10;

Mateos 12:40; Ded'enu' ra Dud'uin 2:24-32 ^{*} **15:5** Buku Meumare' ded'ea Yunani sura' oi, "Kefas". Kefas naa, Petrus nara laen na. ^{*} **15:5** Mateos 28:16-17; Markus 16:14; Lukas 24:34, 36; Yohanis 20:19 ^{*} **15:8** Ded'enu' ra Dud'uin 9:3-6

9 Lamatua' ded'enun laen ra, basa se pantin lena' au. Mete ma tungga matetun, au nda undandaa dad'i ded'enun sa. Huu fe'esa'an, au mana tao u'usususa' ma pokoparuu Lamatua' atahori nara sia bee-b'ee.[✉] **10** Te Lamatualain natud'u rala malolen neu au. Boe ma Ana mana tao au dad'i ona' ia. Lele' Ana tao dala malole' soa' neu au, Ana nda ngganggari fai no hie-hie' a sa. Ma'ab'uin ma, au mana ue-tao lena' basa se! Tao-tao te au nda mana tao ues naa sa, te Lamatualain rala malolen mana ue-tao sia masod'a ngga.

11 Dad'i nda pantin sa au mana unori, do ded'enu' laen ra mana ranori sa. Huu basa hai minori dala' ona esa'. Hai dui-b'engga atahori so'al Lamatua' Hara-lii Malolen nekendoo' a. Huu naa, hei mimihere neu Hara-lii Malole' mana ona esa' naa.

Dei fo atahori mana mate' ra rasod'a bali'

12 Hai biasa minori mae, Kristus, fo Lamatualain haitua nema' naa, nasod'a bali' mia mamaten ena. Dad'i ta'o bee de hei rumma mae, "Atahori mana mate' ra, nda rasod'a bali' sa"? Netehuun saa? **13** Huu mete ma atahori mana mate' ra nda rasod'a bali' sa, eni sosoan nae, Kristus o nda nasod'a bali' sa boe! **14** Ma mete ma Kristus nda nasod'a bali' sa, basa-b'asa saa fo hai biasa minori neu atahori ra, nda na'ena ngguna sa. Ma nemehere mara neu E, parsuma'a! **15-16** Mete ma teb'e atahori mates ra nda rasod'a bali' sa, na, hai o dad'i mana sakasii ombo-koson so'al Lamatualain. Huu hai biasa minori mae, "Lamatualain mana tao nasod'a bali' Kristus!" Mema' hai dui-b'engga ta'o naa.

[✉] **15:9** Ded'enu' ra Dud'uin 8:3

Te mete ma atahori mana mate' ra nda rasod'a bali' sa, eni sosoan nae, Lamatualain nda parna tao nasod'a bali' Kristus sa. ¹⁷ Dud'u'a sob'a dala' ia dei: mete ma Kristus nda nasod'a bali' sa, hei nemehere mara neu Lamatualain parsuma' a! Huu hei fe'e lemba-doi sala-kilu mara! ¹⁸ Nda aka' naa sa, te basa atahori mana mate' ra, fo dalahulun nenepta'a ro Kristus, mete ma Kristus nda parna nasod'a bali' sa, ara o mate ma saranggaa mia Lamatualain. ¹⁹ Hita tamahena neu Kristus tae, dei fo Ana nau tao malole' fee nggita. Te mete ma hita tamahena ta'o naa, aka' dad'i sia' a raefafa' ia, naa parsuma' a! Boe ma hita dad'i atahori mana kasian seli mia basa e!

Huu Kristus nasod'a bali', de dei fo saa dad'i?

²⁰ Tao-tao te nda ta'o naa sa, to? Te matetun, naeni: Kristus, fo Lamatualain haitua nema' naa, nasod'a bali' mia mamaten! Te nda aka' mesa' ne sa, huu dei fo atahori mamahere mana mate' ra o, rasod'a bali' boe. Kristus ona boa ulu' e, mana natud'u oi, atahori mana mate' ra, dei fo rasod'a bali' tungga E. ²¹ Lele ulu' a, aka' atahori esa' a, naeni Adam, mana nalena-langga Lamatualain parendan. Naeni de eni huku-dokin mamates. Basa atahori simbo huku-doki' naa boe. Te lele' ia, hambu atahori esa fai, naeni Kristus, mana nasod'a tungga Lamatualain parendan. Dad'i, huu Eni malolen, atahori mana mate' ra bisa rasod'a bali'. ²² Basa atahori mana ralena-langga neu Lamatualain parendan, hambu huku-doki' mamates, ona' Adam boe. Ona' naa boe, basa atahori mana nenepta'a ro Kristus, dei fo Lamatualain tao nasod'a bali' se.

23 Te esa-esa' no eni fain. Kristus dad'i atahori ma'ahulu' mana nasod'a bali', ona' boa ulu' fa'ra. Ma lele' Ana bali' raefafa' ia nema, na dei fo atahori nara rasod'a bali' boe. **24** Dei fo raefafa' fe'e sambu-lalo ena na. Lele' naa, Kristus dad'i Mane' mana tao nalutu basa koasa, basa parenda', ma basa nenori mana musu no Lamatualain. Eni o dad'i Mane' mana fee bali' hak parendan neu Lamatualain, Eni Aman.

25 Huu Eni musi to'u parenda' nakandoo, losa Lamatualain tao nasenggi' basa mana lab'an Kristus, fo ara be'utee mbali E.²⁵ **26** Hambu dala' esa fai mana namusu' no hita atahori. Naeni, hita musi mate. Te neu mate'en, Lamatualain nau nasenggi' mamates a koasan. Ana tao basa ta'o naa, ma nda hambu atahori mate sa ena. **27** Sia Lamatualain Susura Meumaren nenesura' oi, "Lamatualain tao basa mana kala' ra be'utee mbali Atahori fo Ana helu-fuli nae haitua nema' a." Naa! Lele' nenesura' oi, "mana kala' ra basa se be'utee neu Eni Atahori na", naa meu' ena oi, Lamatualain nda maso' sia naa sa. Huu Lamatualain mesa' ne mana so'u E dad'i Lamatua' soa' neu basa e.²⁸ **28** Mete ma basa e rena teb'e-teb'e' neu Lamatualain Anan, na, Ana' naa o fee bali' basa' e neu Aman, mana so'u E dad'i basa e Lamatuan. Basa boe ma, Lamatualain to'u parenda' nakandoo sia basa dala' ra, soa' neu basa atahori.

Mete ma atahori mates ra nda rasod'a bali' sa

29 Hambu atahori rae sarani fo ganti atahori mana mate' nda fe'e sarani sa. Te mete ma atahori mates nda nasod'a bali' sa, saa' de rae

²⁵ **15:25** Sosod'at Koa-kio' ra 110:1 ²⁷ **15:27** Sosod'at Koa-kio' ra 8:6

sarani soa' neu atahori mana mate'?† 30 Boe ma ta'o bee de hita nau ha'i sosoe' mate takandoo, mete ma atahori mana mate' a nda nasod'a bali' sa? 31 Huu au ae' a mate tungga-tungga fai! Te toronoo susue nggara e! Au sumba, ita' mae mate o nda saa saa sa boe. Au boti' ala mata ngga, huu ama nenepe'a mikindoo mo hita Lamatuan Yesus Kristus, fo Lamatualain haitua nema' a. 32 Fai' naa, lele' au fe'e sia kota Efesus, au aka' ukaru atahori mana ona' banda fui de'ulaka' ra. Te mete ma au aka' lab'an fo tungga' a hihii ngga, nda fee neu Lamatualain sa, naa parsuma' a. Nda na'ena ngguna sa! Te mete ma teb'e atahori mana mate' ra nda rasod'a bali' sa, malole lena' hita tungga-tungga' a atahori o'olan rae,

“Ima ata feta-dote teu esa,

ma taa-tinu malad'a-malad'a',
huu mbila te hita mate ena!”[☆]

33 Ama afi' nene'ed'i nala' fo tungga dud'u'a ta'o naa! Huu hambu ded'ea-o'ola' oi,

“Mete ma ho ei' sa mo atahori de'ulaka' ra,
naa tao nggo dinggo' hela masod'a ndoo-tetu' a.”

34 Afi' tao de'ulaka' fai! Muloe' leo! Tao mata' neu masod'am! Tao' a ndoo-tetu' a! Matetun, hei musi mimed'a mamaet, huu sia talad'a mara, fe'e hambu atahori nda mana nahine Lamatualain sa.

Mete ma hita tasod'a bali', na hita aon ta'o bee?

† 15:29 Tatad'a' ia nda fe'e meu' sa. Ad'at ona' “hambu sarani fo nggati atahori mana mate' ra” nda hambu sia tatad'a' laen sia buku *Susura Hehelu-Fufuli Feu'* ia sa. ☆ 15:32 Yesaya 22:13

³⁵ Ruma ratane rae, “Mete ma atahori mana mate' ra rasod'a bali', na, dalan ta'o bee? Boe ma ao nara dad'i ta'o bee?”

³⁶ Nggoa' e! Huu mete ma sela fini, naa fini a musi nambalutu sia rae rala, dei fo ana nanumbu fo mori. ³⁷ Boe ma fini fo hita sela' a, matan nda ona' sud'i' a saa mana nanumbu ma naroo sa. Eni fini meto', ona' are nggandum do, are do, fini laen. ³⁸ Esa-esa' no matan, tungga Lamatualain hihii-nanaun. Huu Eni mana na'etu' basa selanggari' ra esa-esa' no mata aon.

³⁹ Banda ma atahori o ona' naa boe. Esa-esa' no mata aon, tungga Lamatualain hihii-nanaun. Atahori aon, tungga atahori mata aon. Banda ra aon, esa-esa' no mata aon. Mbui' no mata aon. U'u no mata aon. Laen ra fai ro mata aon.

⁴⁰ Hambu sud'i' a saa sia lalai a, ma hambu sud'i' a saa sia raeفاو'. Mana sia lalai a no eni manaselin. Te manaselin, laen no mana sia raeفاو' a. Mana sia raeفاو' no eni manaselin boe. Te manaselin, laen no mana sia lalai a. ⁴¹ Mete ma sia lalai a, relo manaselin laen; fulan manaselin laen; boe ma nduu' ra manaselin laen-laen. Esa-esa' no mata aon. Esa-esa' no manaselin. Dad'i basa se ra'ena manaseli', to?

⁴² Naa! Mete ma atahori mana mate' ra rasod'a bali', naa ona' fini a fa' ra. Huu mete ma ne'oi atahori mana mate' a ena, eni ao-sisin noe hendi e, to? Te mete ma nasod'a bali', eni nda ona' dalahulun sa ena. Huu mete ma nasod'a bali' na, eni nda bisa mate sa ena. ⁴³ Lele' ata ta'oi atahori mates a, hita med'a naa aon sisi' naa manggenggeo'. Te mete ma atahori naa nasod'a bali', na, eni manaseli'! Huu ana dad'i meumare' ena! Atahori mana mate' a nda bisa tao saa sa boe, lele' atahori ra'oi e. Te lele' nasod'a bali', eni

ma'ad'eren seli! ⁴⁴ Mete ma atahori fe'e masod'a' na, eni nahine aka' du'a ma med'a' a, to? Te lele' eni mate, fo nasod'a bali', na, Lamatualain Dula-dalen fee eni masod'a ndoo-tetu' a. Boe ma eni nda ona' dalahulun sa ena.

⁴⁵ Atahori ka esan mana ona' hita boe, naeni Adam. Tungga Lamatualain Susura Meumaren, nenesura' oi, "Ana dad'i atahori masod'a', mana du'a ma med'a nahine." Te atahori fo mata aon ona' Adam mana sia ata' lena' naa, naeni Kristus. Eni Dula-dalen mana tao atahori nasod'a no matetu'.^{✳ 46} Ka esan, naeni atahori mana nahine' a du'a ma med'a, ma ana bisa mate. Te mana nasod'a bali' a, naeni atahori mana hambu masod'a ndoo-tetu' mia Lamatualain Dula-dalen. ⁴⁷ Atahori ka esan mana sia raefaf'o' a a tao e mia afu rae. Te ka ruan, naeni Kristus, mana nema mia sorga. ⁴⁸ Hita mana tasod'a sia raefaf'o', mata ao tara ona' atahori ka esan, fo Lamatualain tao mia afu rae. Te atahori mana nenepa'a no Lamatualain sia sorga, mata aon ona' Kristus mana nema mia sorga. ⁴⁹ Lele' ia hita mata aon ona' Adam fo Lamatualain tao mia afu rae. Te dod'oo ma hita nggati mata feu', ona' Kristus mana nema mia sorga.

⁵⁰ Toronoo susue nggara e! Au ae ufad'e nggi ta'o ia: hita mana dad'i atahori mata-ao' ka esan, hita aon tao mia raa' no rui'. No ta'o naa, hita nda bisa simbo hata-heto' fo dad'i Lamatualain anan sia sorga sa. Nda bisa sa! Huu atahori mata ona' naa, dei fo ao nara rambulutu hendi se, de ara nda bisa simbo dala' fo ra'atataa' rakandoo sa.

[✳] **15:45** Dud'uit Fefeu' a 2:7

51 Dad'i rena malolole! Te au ae ufad'e nggi rasia sa. Dei fo hambu atahori mamahere' ruma nda mate sa. Ma dei fo basa hita nenenggati' no mata feu'. **52** Lele' ma'oa nalii ma'ab'ui' a, basa ia ra aib'oi' ma dad'i neu' ena. Lai-lai lena' mia hate-mata'. Huu lele' ma'oa nalii, lele' naa boe o mana mate' ra rasod'a bali' boe. Mete ma rasod'a bali' ena, ara nda mate selu' sa, nda rambulutu selu sa boe. Hita mana fe'e masod'a' ra o ona' naa boe. Basa nggita dad'i mata feu'.⁵³⁻⁵⁴ Hita aon sisin ia bisa nambalutu, nae oba e dad'i mata feu' nda bisa nambalutu sa ena. Boe ma hita lele' ia mana bisa mate, nae oba' e dad'i mata feu' nda bisa mate sa ena! Naa tao tungga saa fo nenesura' mema' sia Susura Meumare' a oi, "Lamatualain tao nalutu mamates koasan ena, boe ma nasenggi' e ena!"

Naeni de ata nda mate sa ena."⁵⁵

55 "He, Mamates!

Ho koasam sia bee?

He, Mamates!

Ho koasa mana nisa atahori ma, sia bee?"⁵⁶

56 Saa de mamates nendi doid'oso' soa' neu hita atahori? Naa huu hita tao sala'. Naeni ena! Saa de sala-kilu tara ra'ena koasa ona' naa? Naa huu Lamatualain Hohoro-lalanen natud'u nae, hita sala-kilun nalena-langga neu Eni parendan. Naeni ena! **57** Te ale' ia, basa' e dad'i laen ena! Ma basa nggita to'e makasi nae-nae mbali Lamatualain. Huu Eni mana tao nggita tasenggi' basa dala de'ulaka' ra, tungga hita Lamatuan Yesus Kristus tataon. Ma Kristus mana nasenggi' teb'e!

⁵³ **15:52** 1 Tesalonika 4:15-17 ⁵⁴ **15:53-54** Yesaya 25:8 ⁵⁵ **15:55** Hosea 13:14

⁵⁸ Dad'i toronoo nggara e! Mi'itataa' mihere'! Afi' minggongga! Hei ue-tatao mara soa' neu Lamatualain musi boe malole ma namanae. Huu hei bub'ulu' ena mae, hei tao ues mita' mamate mara soa' neu hita Lamatuan, nda parsuma' sa.

16

*Doi' fo atahori fee fo tulu-fali neu Lamatua'
atahori nara*

¹ Lele' ia, au ae sura' so'al doi' fo hei mid'uru fo tulu-fali Lamatua' atahorin mana sia Yerusalem. Au ufad'e atahori mamahere' mana sia profinsi Galatia ra ena, sira musi rad'uru doi' ta'o bee. Ia na, hei o musi tao tungga boe.² ² Tungga-tungga nggarei na, basa atahori musi mbed'a' doi nara mbei, mia sira ue-tatao nara mbule-b'oa nara. Afi' mihani au eti, dei fo hei fe'e mii mid'uru doi' ena. ³ Ma mete ma au eti ena, na, hei mitud'u atahori fo mimihere' ra, fo rendi doi tutulu-fafali' ra fee Lamatua' atahorin mana sia Yerusalem ra. Boe ma dei fo au sura' susura fee malangga sarani' mana sia naa ra, fo rahine mana rendi doi' ra. ⁴ Ma mete ma hei du'a mae malole mete ma au tungga boe, na, hai bisa mii mimilolo'.

Paulus du'a-du'a fo nae neu sia mamana' hetar

⁵ Mete ma au lao' ndule profinsi Makedonia, dei fo au eti sia hei e. Te au fe'e ae uu sia Makedonia dei.⁶ ⁶ Basa naa, dei fo au ae uu leo o nggi doo-doo mbei; mbei ma losa fula-fai ma'asufu' esa. Basa' fo ama bisa mo au losa mamana' laen fai. ⁷ Au masud ngga ae eti sia nggi, nda losa' sa. Huu au ae leo o nggi doo-doo

² 16:1 Roma 15:25-26 ⁵ 16:5 Ded'enu' ra Dud'uin 19:21

mbei, mete ma naa tungga Lamatualain hihii-nanaun. ⁸ Te au fe'e nau leo sia kota Efesus losa fai malole Pentakosta dei, [naeni fai lima nulu mia fai malole Paska a basa].⁹ ⁹ Huu sia ia hambu kaka'e' malole' nae' fo au fe'e tao ue-taos nae, ita' mae hambu atahori hetar fe'e lab'an Lamatua' ue-tataon.⁹

¹⁰ Mete ma Timotius dad'i nema sia nggi, simbo e no malolole, fo ana afi' du'a-du'a'. Huu eni, hita Lamatuan atahori mana tao ue-tataon, ona' au boe.⁹ ¹¹ Afi' fee atahori mete e rendi' mata seseri'. Tulu-fali e, losa ana bali' no masod'a', fo ana bisa bali' nema nisi' au. Huu au o toronoo' laen ra, mihani e.

¹² Hambu dala' esa fai. Au kokoe hita toronoon Apolos, fo ana neu mete-se'u nggi mo toronoo' laen ra. Te ana nda fe'e nau neu sia lele' ia sa. Mihani' a, mete ma ana hambu kaka'e malole', dei fo ana fe'e neti ena.

Tao dala' esa fai

¹³ Hei musi minea ao mara no malolole! Hei musi mi'itataa' fo mimihere mikindoo neu Lamatualain! Afi' mimitau! Tao ma'ad'ere ao mara! ¹⁴ Hei tao sud'i' a saa, na, mitud'u susue mara.

¹⁵ Toronoo susue nggara e! Basa nggi bub'ulu' mae, a'a Stefanus no basa ume isi nara dad'i atahori ka esan mana ramahere neu Kristus sia profinsi Akaya. Ara o tao ues rita' mamate nara fo mete-se'u basa atahori mamahere' mana sia naa ra. Dad'i au o'e fo¹⁶ ¹⁶ ama tao rerena' neu atahori mata' naa. Naeni, atahori mana tao ues

⁹ **16:8** Malangga Agama ra Atoran na 23:15-21; Dui Selu' Dala Masod'a 16:9-11 ⁹ **16:9** Ded'enu' ra Dud'uin 19:8-10 ⁹ **16:10**

1 Korintus 4:17 ⁹ **16:15** 1 Korintus 1:16

no manggatee' fo mete-se'u reu esa neu atahori mamahere' ra.

¹⁷ Au nau ae ita nggi. Au rala ngga namaho'o, huu a'a Stefanus, a'a Fortunatus, ma a'a Akaikus rema sia ia. No ta'o naa, ara nggati nggi.

¹⁸ Ara tao manggatee au rala ngga, ona' ara tao manggatee rala mara boe. Hei musi fee had'a-hormat neu atahori ona' naa ra.

Paulus haitua hara sod'a-mole' fee basa e

¹⁹ Atahori sarani' sia profinsi Asia fee nggi hara sod'a-mole'. A'a Akila, eni saon, susi Priskila,* ro basa atahori laen fo mana hii ra'ab'ue sia ume nara o fee hara sod'a-mole' boe, huu sira nenepa'a' rakandoo ro hita Lamatuan.◊ ²⁰ Basa atahori mamahere' sia ia ra o fee hara sod'a-mole' boe.

Lele' ama mi'ib'ue, na, esa soru esa no i'id'u susue' nandaa soa' neu atahori mamahere' ra.

²¹ Mete sob'a dei! Huu au, Paulus ia, pake au lima ngga fo sura' ia: *Sod'a-mole'*!

²² Seka nda na'ena susue' neu hita Lamatuan sa, dei fo Lamatualain huku-doki e.

Au hii' a utea atahori, endi' hai atahori Yahudi ra ded'ea Aram ae, "Marana ta!" Eni sosoan nae, "Lamatua', e! Uma leo!"

²³ Au hule fo Yesus, hita Lamatuan, natud'u rala malolen neu nggi.

²⁴ Au sue basa nggi, huu basa nggita nenepa'a' teu esa to Kristus, fo Lamatualain haitua nema'a.

Losa' a ia ena. Sod'a-mole'!

* **16:19** Susura Meumare' ded'ea Yunani sia ia sura' nae, "Priska". Priska no Priskila naa, naeni nara' esa. ◊ **16:19** Ded'enu' ra Dud'uin 18:2

1 Korintus 16:24

lxvi

1 Korintus 16:24

Mia au,
Paulus

**Rote Dela Alkitab
Genesis and the New Testament in the Rote Dela
language of Indonesia
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Rote
Dela**

copyright © 2016 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Rote Dela (Dela-Oenale)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

44676ec8-f633-5279-b5de-c9bbae3a8cef